

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

IV РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 68

София, понеделникъ, 30 мартъ

1931 г.

71. заседание

Събота, 28 мартъ 1931 година

(Открито отъ подпредседателя А. Христовъ въ 16 ч. 25 м.)

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ г. г. народни представители: Андреевъ Никола, Баевъ Христо, Бобошевски Цвѣтко, Вълчовъ Вълчо Даскаловъ, Гавалюговъ Йорданъ, х. Галибовъ Хюсеинъ, Гичевъ Димитъръ, Джулчевъ Стою, Димитровъ Владимиръ, Димитровъ Никола, Ерменковъ Трифонъ, Ецовъ Борисъ, Ивановъ Савчо, Игнатовъ Василь, Илиевъ Георги, Калфовъ Христо, Колезъ Еню, Константиновъ Тома, Кузмановъ Анани, Кулишевъ Георги, Кънчевъ Кънчо, Ловчиновъ Димитъръ, Маджаровъ Михаилъ, Манасиевъ Добри Даневъ, Мановъ Христо, Молдовъ Янаки, Неновъ Александъръ, Николаевъ Йовчо, п. Николовъ Димитъръ, х. Николовъ Иванъ, Ноевъ Кирилъ, Панайотовъ Станко, Паневъ Малинъ, Пъчевъ Георги, Петевъ Вичо, Петровъ Изанъ, Поповъ Кръстанъ, Русевъ Иванъ, Симеоновъ Георги, Стамболиевъ Никола, Станишевъ д-ръ Константинъ, Стефановъ Стефанъ, Стояновъ Петъръ, Такевъ д-ръ Владимиръ, Тахтаджи Никола Костовъ, Томовъ Константинъ, Тонковъ Тодоръ, Тончевъ Желю, Топаловъ Недѣлчо, Хитриловъ Александъръ, Христовъ Димитъръ, Христовъ Иванъ, Христовъ Кирко Цвѣтковъ, Христовъ Тома Янчевъ, Цанковъ Атанасъ, Цвѣтковъ Цвѣтко, Ченгелиевъ Антонъ, Чернооковъ Георги, Шиваровъ Маринъ, Янгъзовъ Теню, Яневъ Димитъръ, Яневъ Сотиръ и п. Янчевъ Иванъ)

Съобщавамъ на Събранието, че председателството е разрешило отпуски на следнитъ народни представители:

На г. Добри Даневъ — 1 день;
 На г. Стойчо Георгиевъ — 3 дни;
 На г. Недѣлчо Топаловъ — 3 дни;
 На г. д-ръ Борисъ Николовъ — 1 день;
 На г. Иванъ Казанджиевъ — 3 дни;
 На г. Димитъръ Бъровъ — 3 дни;
 На г. Стоянъ Кърловъ — 1 день;
 На г. Ангелъ Томчевъ — 3 дни;
 На г. Несторъ Личевъ — 1 день;
 На г. Димитъръ Гичевъ — 1 день;
 На г. Стефанъ Димитровъ — 1 день;
 На г. Савчо Ивановъ — 3 дни и
 На г. Петко Петковъ — 1 день.

Народниятъ представителъ г. д-ръ Димо Желѣзовъ се е ползувалъ вече съ повече отъ 20 дни отпускъ. Сѣщиятъ моли да му се разреши още 4 дни отпускъ. Които сѣ съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Съобщавамъ на Събранието, че сѣ постѣпили отъ Министерството на вътрешнитъ работи и народното здраве:

Предложение за освобождаване отъ мита и други такси, берии и др. вношения отъ Софийската община за нуждитъ на водопровода „Рила—София“ динамитъ-гума „А“ 92% нитроглицеринъ. (Вж. прил. Т. I, № 121)

Законопроектъ за тълкувателенъ законъ на чл. 8 отъ закона за извършване на водопровода „Рила—София“. (Вж. прил. Т. I, № 122)

Законопроектъ за купуване отъ държавата зданието съ дворно мѣсто, собственостъ на Елисавета д-ръ П. Шипкова, находящо се въ гр. В. Търново, за помѣщение на

административно-полицейскитъ служби въ сѣщия градъ. (Вж. прил. Т. I, № 123)

Това предложение и тия законопроекти ще бѣдатъ раздадени на г. г. народнитъ представители и поставени на дневенъ редъ.

Има думата г. министърътъ на войната.

Министъръ-генералъ А. Кисъвъ: Г. г. народни представители! Преди нѣколко дни, при приемане бюджета на Министерството на войната, уважаемиятъ народенъ представителъ г. Кожухаровъ поиска да му се дадатъ освѣтления по отношение на фонда, образуванъ отъ фондовѣ, събирани отъ частитъ, за постройка на паметници, както и по отношение постройката на паметника на „Незнайния воинъ“, за който така сѣщо има фондъ при Министерството на войната

Сега ще се помѣча да дамъ обяснения по тѣзи два въпроса, които интересуватъ г. Кожухаровъ.

Чл 51 отъ закона за съкращаване формалноститъ за разходитъ, извършени презъ време на войнитъ, гласи: (Чете) „Фондовѣ, образувани въ войсковитъ части, управления и учреждения презъ време на войнитъ за разни благотворителни, просвѣтителни, възпоменателни и научни цели, управителнитъ тѣла на които поради разформируване на частитъ, управленията и учрежденията не сѣществуватъ, се унищожаватъ.“

Постѣдилитъ суми и ценности за въ полза на тия фондове, въ което и учреждение и да се намиратъ, се внасятъ въ Българската народна банка въ една обща смѣтка подъ наименованіе „Съединенитъ фондове отъ войната“.

Използуването срѣдствата на тия фондове става по предварително съгласие между министритъ на финанситъ и на войната, одобрено отъ Министерския съветъ.“

Въ „Съединенитъ фондове отъ войната“ сѣ постѣпили 5.103.565 л. Тази сума е използвана като оборотенъ капиталъ предимно за отпускане заеми на нѣкои офицерски събрания, които, по една или друга причина, е трѣвало да се устроятъ, а не сѣ имали срѣдства на разположение, като сѣ се задѣжили да плащатъ сѣщия процентъ лихва, който фондътъ получава отъ Българската народна банка. Отпущнатъ е заемъ на Пловдивското офицерско събрание, което, както знаете, биле разрушено при землетресението, на Врачанското офицерско събрание и на други. На Софийското офицерско събрание е даденъ заемъ за постройка на лѣговището въ с. Банкя на мѣстото, дарено отъ г. Михаилъ Теневъ.

Има оспорвания за нѣкои суми, дали правилно сѣ постѣпили въ този фондъ. Такова едно оспорване има отъ гр. Тагаръ-Пазарджикъ, кждето, изглежда, е събирана сума отъ гражданството, като е образуванъ комитетъ подъ председателството на командира на частта; сумата е била пазена отъ командира на частта и впоследствие внесена въ Министерството на войната; сега гражданството оспорва като неправилно това внасяне на сумата въ фонда. Този въпросъ е на проучване, и ако действително се окаже, че неправилно е внесена тази сума, ще се повърне на тагар-пазарджикското гражданство, което по собствена иници-

тива е събрало тая сума за постройка на паметникъ. Ако има други подобни случаи, ще се направи същото.

Фондът „Постройка паметникъ на незнайния воинъ“ е учреденъ отъ XIX обикновено Народно събрание съ законъ, приетъ на 31 мартъ 1923 г.

Съгласно чл. 2 отъ поменатия законъ, фондътъ се засилва посрѣдствомъ: 1) първоначална държавна субсидия отъ 1.000.000 л.; 2) всенародна подписка за доброволни пожертвувания, която се учредява отъ всички министерства; 3) подаръци; 4) завещания; 5) забавления съ благотворителна целъ и пр.

Държавната субсидия се предвижда и изплаща по бюджета на Министерството на войната, като за целта ежегодно се предвиждагъ по 200.000 л., начина отъ началото на финансовата 1924/1925 г. Досега държавата е субсидирала фонда съ 600.000 л., а отъ всенародната подписка съ постъпили къмъ 1926 г. 239.000 л., така че фондътъ е разполагалъ съ 839.000 л. въ 1926 г. Презъ финансовата 1927/1928 г. е била вписана въ бюджета на Министерството на войната субсидия 400.000 л. И тогава, при наличността на една обща сума 1.239.000 л., се е помисляло, че е вече възможно осъществяването на поставената целъ, постройката на паметникъ на „Незнайния воинъ“, и по докладъ на министра на войната до Министерския съветъ се е поискало постройката на паметника на „Незнайния воинъ“ да се възложи на известния скулпторъ Андрей Николовъ. Министерскиятъ съветъ е държалъ постановление, съ което постройката на паметника е възложена на скулптора Андрей Николовъ, като се е смѣтало, че той е ималъ необходимитъ качества, за да му се довърши постройката на този паметникъ. Крайниятъ срокъ за постройката на паметника е билъ 14 декемврий 1928 г. Скулпторътъ не е могълъ навреме да изпълни поетото задължение. Срецу задължението, което той е поелъ, да построи паметника, му е даденъ единъ аванс отъ 600.000 л., срещу който е далъ банкова гаранция на същата сума. И когато срокътъ за постройката е изтекълъ, и задължението, поето отъ скулптора, не е било изпълнено, той поискалъ да му се продължи срокътъ съ две години, като е посочилъ причинитъ за това — строилъ къща и ателие и не е ималъ достатъчно свободно време да се занимава съ възложената му работа. Заявлението му е било разгледано отъ форсмажорната комисия, която го е уважила и му е продълженъ срокътъ. Паметникътъ трѣбва да бѣде готовъ и да бѣде предаденъ на 31 май т. г. Трѣбва да се надѣваме, че скулпторътъ, който е билъ удостоенъ съ довършването на Министерския съветъ, ще изпълни задължението си навреме и че къмъ края на м. май т. г. може би ще имаме удоволствието и честта да видимъ паметника на незнайния воинъ, построенъ на определеното мѣсто — въ градинката при църквата „Св. София“, срещу паметника на Иларионъ Макариополски. Ако паметникътъ не бѣде построенъ, спрямо скулптора ще трѣбва да се постъпи вече съгласно закона, като се конфискува залогътъ и каго се използва тази банкова гаранция, която той е депозиралъ срещу взетия отъ Министерството на войната авансъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Тодоръ Кожухаровъ.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Г. г. народни представители! При разглеждане бюджета на Министерството на войната, при съответния параграфъ, поискахъ да се даде обяснение по този въпросъ, и г. министърътъ е счелъ за нужно да го даде. И добре направи, че го даде, защото въ края на краищата този въпросъ е общественъ.

Отъ обяснението, което г. министърътъ даде, ясно е, г. г. народни представители, че въ времето, когато той не е билъ министъръ, този фондъ, събиранъ отъ лепгата на българскитъ граждани за увѣковѣчаване паметта на нашитъ герои, не е билъ добре стопанисванъ. Не биваше отъ суми, събирани съ определена целъ, да се отпущатъ заеми за съвсемъ други цели. Не биваше най-сетне да се дава авансъ преди да има нѣщо изработено. Азъ съвсемъ не сподѣлямъ оптимизма на г. генерала, който се надѣва, че къмъ края на м. май т. г. ще имаме такъвъ паметникъ. Азъ не вѣрвамъ да го имаме.

Нѣкой отъ сговориститъ: Разбира се!

Т. Кожухаровъ (д. сг): Поне проекта да видимъ. И моята молба къмъ г. министра е да създаде отъ този въпросъ своя амбиция, защото време е вече, 12 години следъ великата война, Министерството на войната, на което обществото е възложило да построи този паметникъ, да го построи, като отстрани всички нередовности и като даде

поиска санкции за виновниците, които съ допустили такава неумѣло управление на този фондъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата г. министърътъ на войната.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Дали има мѣсто за отговорности и за санкции, това е другъ въпросъ. По чл. 51 отъ закона за съкращаване на формалноститъ за разходитъ, извършени презъ време на войнитъ, използванетоъ срѣдствата на „Съединенитъ фондове отъ войната“ става по предварително съгласие между министра на войната и министра на финанситъ, одобрено съ министерско постановление. Така е сгласало използванетоъ, следователно, нѣма неслаждане на закона.

По отношение на другия въпросъ, дали ще видимъ паметника построенъ до 31 май т. г., и моятъ оптимизъмъ не е много голѣмъ. Обаче туй желание, което г. Кожухаровъ изказа, и азъ го чувствавамъ и заявявамъ, че ще направя, каквото зависи отъ мене. Азъ считамъ, че въ градоветъ трѣбва да се направи повече отъ туй, което е направено въ селата. Селата и по-малкитъ градове съ наминали голѣмитъ градове, даже и столицата, където нищо не е направено още за увѣковѣчаване паметта на падналитъ презъ войната, а пъкъ правилното е да очакваме въ градоветъ да се направи нѣщо повече, защото тамъ има по-голѣма интелигенция, която трѣбва да бѣде повече съзнателна и да се стреми да направи повече, отколкото е направено въ селата.

И. Лѣкарски (д. сг): Кому е възложена постройката на този паметникъ?

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: На Андрей Николовъ.

И. Лѣкарски (д. сг): Щомъ е той, бихъ добавилъ следното. Сѣщиятъ господинъ е взелъ 100.000 л. авансъ и отъ Министерството на просвѣтата за изработване на единъ бюстъ, но още не го е доставилъ. Изглежда, че отъ много мѣста той е вземалъ аванси, за да приготви бюстоветъ и паметници, безъ да има възможностъ да ги приготви. Прави ми впечатление неговата алчностъ да заграбва, колкото се може повече поръчки, безъ да има физическата възможностъ да ги изпълни. Ето защо отправямъ къмъ г. министра молба да бѣде особено внимателенъ и да бѣдатъ приложени санкциитъ на закона, за да не бѣде процъпявана тази система да продължава и въ бъдеще.

Председателствуващъ А. Христовъ: Преминаваме къмъ първа точка отъ дневния редъ — **трето четене законопроекта за бюджета на държавата за 1931/1932 г.**

Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ В. Молловъ: Ще моля да остане за после третото четене на законопроекта за бюджета на държавата за финансовата 1931/1932 г. Ако бѣде готовъ, ще се докладва днесъ; ако не бѣде готовъ, ще остане за понеделникъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Тогава ще приетимъ къмъ втората точка отъ дневния редъ — **трето четене законопроекта за създаване институтъ на заклетни счетоводители.**

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Н. Таркалановъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, безъ измѣнение)

Председателствуващъ А. Христовъ: Постъпило е следното предложение отъ народния представителъ г. д-ръ Хараламби Орошакъвъ: (Чете)

„Въ чл. 4, буква „в“, следъ думитъ „по изключение съ“, да се прибавятъ думитъ „не срѣдно“, а цифрата „20“ да се замѣни съ „18“, тъй че изразътъ „20-годишна ръководна и пр. служба“ да се видоизмѣни така: „18-годишна ръководна и пр. служба“.

„Къмъ сѣщия членъ се прибавя забелѣжка: „Подъ думитъ „солодна счетоводна подготовка“ се разбира: Самостоятелно упражняване или ръководене на двойното или камерално счетоводство поне презъ половината отъ служебнитъ години, предвидени въ точки „а“, „б“ и „в“ на чл. 40.“

Има думата г. д-ръ Хараламби Орошакъвъ, за да развие предложението си.

Д-ръ Х. Орошаковъ (д): Г. г. народни представители! Въ чл. 4 се казва: „До една година следъ влизане на настоящия законъ въ сила, за членове на института могатъ да бъдатъ приети и лица безъ да полагатъ предвидения въ чл. 3 приемнъ изпитъ, ако отговарятъ на условията, предвидени въ точки б, г, д на чл. 2, ако притежаватъ предвидения въ чл. 3 морални качества и ако иматъ следния образователни и служебни цензове:

„а) висше образование по търговско-стопански, финансови, правни, държавно-стопански и математически науки съ легализиранъ дипломъ и 12-годишна ръководна държавна, обществена или частна служба и пр.

„б) сръдно търговско или гимназиално образование съ дипломъ за зръдостенъ изпитъ и 15-годишна ръководна държавна, обществена или частна служба“ и пр.

„в) по изключение съ търговско образование и 20-годишна ръководна държавна, обществена или частна служба“ и пр.

Очевидно е, прочее, че постановлението на буква в на чл. 4 визира случаи, когато лицето нѣма нито висше, нито сръдно търговско образование. За да не става, обаче, недоразумение, азъ моля почитаемото народно представителство да се съгласи да се вмъкнатъ въ буква в думитъ „не сръдно“. Ако се възрази, че буква в не се касае за хора, които нѣматъ сръдно търговско образование, тогава, споредъ моето мнение, точка в се явява свършено излишна, тъй като за ония, които иматъ сръдно търговско образование, се говори въ точка б.

Забележката, която предлагамъ да се прибави къмъ този членъ, има за целъ да отстрани отъ членуване въ института ония, които иматъ само образователенъ цензъ. Уважаеми г. г. народни представители! Вие виждате, че въ закона е употребенъ единъ изразъ, който трѣбва да се избѣгва при създаването на закони, тъй като самиятъ изразъ подлежи на тълкуване, което може да бѣде най-произволно. Този изразъ, който се сръща и въ тритъ точки а, б, и в, гласи: „която служба изисква солидна счетоводна подготовка“. Какво значи солидна счетоводна подготовка? Това е едно разтегливо понятие, на което може да се дава едно или друго тълкуване въ полза на едного или на другото. Затуй азъ предлагамъ да се впише въ забележката, споредъ която подъ солидна счетоводна подготовка да се разбира, щото кандидатътъ за членуване въ института да е самостоятелно упражнявалъ или ръководилъ двойно или камерално счетоводство поне презъ половината служебно време, което се предвижда като служебенъ цензъ въ чл. 4. По този начинъ се отнема възможността за произволно тълкуване на този изразъ „солидна счетоводна подготовка“.

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ В. Молловъ: Съжалявамъ много, че не мога да се съглася нито съ едната, нито съ другата добавка.

Съ първата се предлага да се прибавятъ думитъ „не сръдно“ и буква в да почва така: „съ изключение на не сръдно търговско образование“, следователно, може да има и първоначално търговско образование или образование добито въ 5-месеченъ вечеренъ курсъ по счетоводство. Това е абсолютно неприемливо. Казано е „търговско образование“, защото има търговски училища, които се знаятъ кои сѣ, които не сѣ сръдни. Следователно не може да се каже „не сръдно“, защото действително ще дойдемъ до едно невъзможно положение.

За годинитъ, да станатъ отъ 20 на 18, сѣщо не съмъ съгласенъ. Ние сме поставили 20 години, защото всички по-опитни лица, които участвуваха въ изработването на законопроекта, намѣриха, че за такива кандидати се налага да иматъ 20-годишна служба.

Що се касае до забележката, съ която се пояснява, какво трѣбва да се разбира подъ „солидна счетоводна подготовка“, а именно кандидатътъ за членуване въ института самостоятелно да е упражнявалъ или ръководилъ двойно или камерално счетоводство поне презъ половината отъ служебнитъ години, тя не разрешава въпроса правилно, защото едно лице може да е заемало такава служба презъ 1/4 отъ прослуженото време, а презъ останалитъ 3/4 да е заемало по-отговорна длъжностъ. Ето защо азъ съмъ противъ това предложение на г. Орошакова и моля да не се приема.

Председателстващъ А. Христовъ: Ще се гласува. Които приематъ направеното предложение отъ народния

представителъ г. Орошаковъ, моля, да вдигнатъ ръка. Малцинство, Събранието не приема.

Които приематъ на трето четене законопроекта за института на заклетитъ експертъ-счетоводители тъй, както се докладва, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 75)

Пристапваме къмъ точка трета отъ дневния редъ — трето четене на законопроекта за отбѣняване всички начети и постановления, издадени по поводъ писмата на Министерството на търговията, промишлеността и труда № № 10220 отъ 19 октомврий 1928 г., 11010 — 13 ноемврий 1928 г., 591 — 21 януарий 1929 г., 786 — 28 януарий 1929 г., 861 — 31 януарий 1929 г., 939 — 4 февруарий 1929 г., 2269 — 13 мартъ 1929 г., 2964 — 18 мартъ 1929 г., 3136 — 20 мартъ 1929 г., 3508 — 26 мартъ 1929 г., 5576 — 25 май 1929 г. и 9151 — 16 септемврий 1929 г. до Министерството на финанситъ — отделение за митницитъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, безъ измѣнение)

Председателстващъ А. Христовъ: Които приематъ на трето четене прочетенния законопроектъ, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 76)

Минаваме къмъ точка четвърта отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за бюджета на разнитъ фондове за 1931/1932 финансова година.

Моля г. секретаря да го прочете.

Замѣстникъ-секретаръ С. Мошановъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 120)

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Илия Януловъ.

И. Януловъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Шо ни раздалахъ бюджетпроекта на фондовѣт и заради това мнозина отъ васъ сѣ нѣмали възможностъ да се занимаятъ съ него. Съ този бюджетпроектъ се уреждатъ два много голѣми въпроса — въпросътъ за пенсинтъ за изслужено време и въпросътъ за социалнитъ осигуровки. И двата тия въпроса, знаете, се касаятъ за стотици милиони лева, и двата вълнуватъ обществото.

Въпросътъ за пенсинтъ за изслужено време въ продължение вече на цѣла една година не дава спокойствие на 40 хиляди души пенсионери въ тази страна. Тѣ се свикватъ на събрания, избиратъ делегации, явяватъ се въ министерствата, тамъ имъ се казва, че се създава новъ законъ за пенсинтъ, а въ сѣщото време ние се намираме предъ свършенъ фактъ, че фондътъ за пенсинтъ за изслужено време е изчерпанъ.

Сѣщо така и вториятъ въпросъ за социалнитъ застраховки е много важенъ. Той вълнува стотици хиляди работници въ България, още повече, че се намираме въ една страшна стопански криза, и въпросътъ за настаняване на работницитъ, въ свързка съ подпомагането имъ въ случай на безработица, става единъ много важенъ въпросъ.

Следователно, въпросътъ за пенсинтъ и тоя за застраховкитъ — това сѣ два голѣми въпроси на социалната политика на държавата, не теоретически, не въпроси на статистика, а въпроси на една жива действителност — уви, много грозна — въ нашата страна. И заради туй, макаръ че ние тукъ, въ Камарата, да не проявяваме единъ интересъ извънредно голѣмъ къмъ тѣзи въпроси, финансови и др., следствие на специалната причина на привършването на сесията, тѣзи въпроси, обаче, вълнуватъ обществото и причиняватъ голѣмо главоболие на правителството и специално на г. министра на финанситъ.

Започвамъ съ въпроса за пенсинтъ за изслужено време и трѣбва да кажа още въ самото начало, че по този въпросъ не се взеха своевременно съответнитъ, необходимитъ мѣрки, за да не дойде фондътъ за пенсинтъ за изслужено време до положението, въ което се намира днесъ. Не се ли знаеше още презъ 1919—1920 г. — не говоря само за Демократическия сговоръ — че спестяванията, че математическитъ резерви на този фондъ сѣ изчерпани вследствие на обезценяването на лева: въ началото, презъ 1919 г. — 12 пѣти, презъ 1920 г. — 20 пѣти, презъ 1921/1922 г. стигнахме до 30 пѣти, за да се стабилизира левътъ на 27 пѣти? Е добре, това се знаеше. И се знаеше, че това обстоятелство се дължи на всичко друго, но абсолютно не се дължи на тѣзи, които сѣ внасяли стотинкитъ

си за пенсия. Знаеше се, че сумитъ на пенсионния фондъ сѣ служил, заедно съ други суми, за покриване на банковното обръщение на Народната банка, за поддържането на държавата за подпомагане на народа, за поддържането на България презъ време на войната — защото презъ време на войната не сключихме вътрешни заеми по подобие на Германия, а си служихме съ инфлация. И заради туй азъ бързамъ да кажа, че отъ юридическа гледна точка грѣхота е просто да се оспорва правото на пенсионеритъ върху тѣхнитъ математически резерви.

Може да става въпросъ отъ социална гледна точка, може да става въпросъ още повече отъ финансова гледна точка, респ. отъ гледна точка на стѣсненото положение днесъ на българскитъ финанси, но на юридическа почва никой не бива — не желая да отговарямъ на една демагогия върху народнитъ маси, азъ вода борба съ тази демагогия и заради туй категорически се изказвамъ — и никой нѣма право да откаже на пенсионеритъ, че тѣ сѣ господари, че тѣ можеха да бждатъ господари на спестяванията си, респ. на математическитъ си резерви. Обезцениването на лева особено не може да не падне, юридически погледнато изцѣло въ тежестъ на държавата, защото тя си е служила съ тѣхъ.

Но това е само юридически погледнато. Социално погледнато, долу въ народнитъ маси сега се създава едно възражение *sui generis*, което въ всѣки случай може да бжде защищавано въ нѣкои срѣди. То е: „Е, добре, вие казвате, юридически, че тѣзи спестявания се дължатъ на вноскитъ на пенсионеритъ. Но отъ къде ги вземаха тѣ тия вноски?“ — Ние казваме: отъ собственитъ имъ заплати, възъ основа на единъ договоръ за наемане на работа, който се казва законъ за чиновницитъ, и второ — законътъ за бюджета. — „Отъ къде вземаха тѣ тѣзи заплати? Нали отъ държавата?“ — Да, отъ държавата. — „А отъ къде ги вземаше държавата?“ — Вземаше ги отъ населението, чрезъ данъцитъ. „Защо и ние, данъкоплатцитъ, да не бждемъ защитени?“ — И азъ го чувамъ това възражение, г. г. народни представители, не само долу въ тъмнитъ слоеве на маситъ, азъ го чувамъ въ интеллигентнитъ и полунинтелигентнитъ срѣди на свободнитъ професии, на земледѣлцитъ, на занаятчиитъ, дори на работницитъ.

Азъ възставамъ срещу това възражение. Въ него има едно недоглеждане, или, по-скоро, има смѣсване на два принципа. Ние трѣбва да стоимъ на голѣмитъ задължения на българската държава възъ основа не само на конституцията, въ която се казва, че тя гарантира даването на пенсия на държавнитъ чиновници . . .

Министъръ В. Молловъ: Тя не гарантира това.

И. Януловъ (с. д.): . . . но, най-главно, на математическата база — че тѣ сѣ си внесли достатъчно математически резерви, съ които иматъ право днесъ да разполагатъ.

И смѣшението се състои въ следващото. Настана следъ войната едно влошаване въобще на социалния животъ. Всички ние, обаче, живѣемъ въ една и сѣща социална срѣда, всички съсловия ще трѣбва да понесатъ тази неволя; и отъ тамъ вече може да се говори за известни жертви, и въ сѣщото време може да се говори и за създаването на пенсия и за другитъ части отъ населението. Г. министърътъ на финанситъ може да каже на пенсионеритъ: „Е добре, азъ виждамъ, фондътъ е вашъ, но той е изчерпанъ; какво искате вие отъ менъ следъ всичко това? Азъ мога да ви дамъ, въ допълнение на приходитъ на този фондъ, удържкитъ върху заплатитъ на сегашнитъ чиновници дотогава, докогато това е възможно“. А въ сѣщото време ние можемъ да кажемъ на населението: все пакъ, отъ социална гледна точка, вие имате право да не останете немили-недраги, когато се намирате въ известна неволя, вие можете да претендирате за помощъ отъ обществото, респ. отъ държавата, тогава когато сте стари, болни, недѣлгави, инвалиди.

За да можемъ ние да отговоримъ на тая претенция, която, отъ социална гледна точка, е свършено права и която не бива да се кръстосва съ искането на пенсионеритъ да имъ се заплащатъ тѣхнитъ пенсия, ние внесохме завчера едно законодателно предложение за една минимална помощъ въ случай на бедна старостъ за населението въ тая страна. Ние го внесохме въ този моментъ, най-първо, понеже се създава една Дирекция на труда и социалнитъ застраховки и, следователно, ние смѣтаме, че съ нейното създаване въ най-широкъ мащабъ ще се засегнатъ не само работницитъ, но ще се засегне населението въ тази страна — да бжде тя дирекция на социалната политика, а не дирекция само на работническото законодателство; и, второ, ние намираме, че особено при сегашната стопанска криза, при туй страшно стѣснение, когато не можемъ да се облѣгаме на човѣколюбieto, на до-

броволнитъ помощи, трѣбва да впрегнемъ населението и държавата въ закрепяването на една вътрешна солидарностъ, на една вътрешна сполученостъ, на единъ вътрешенъ духъ на братство; да не оставимъ абсолютно никой въ пълна неволя; да не виждаме човѣкъ да мре отъ гладъ у насъ — както това става въ България; да не виждаме стари хора да се самоубиватъ или да умиратъ въ мизерия.

Както въ повечето страни съществува една система за подпомагане на старитъ хора — било доброволни каси, било задължителната застраховка съ вноски, било пъкъ застраховането имъ безъ вноски — тѣй сѣщо и въ България трѣбва да съществува една такава система. Нашиятъ законопроектъ е най-свършената система. Човѣкъ винаги трѣбва да гледа да достигне най-свършеното въ развитието на народитъ и въ стремлението на човѣшкия гений. Системата безъ вноски най-отговаря на застраховането за старостъ на цѣлото население. Цѣлото население е създателъ на националнитъ блага, то е внесителъ въ държавния бюджетъ и нѣма защо да искате отъ него и други вноски тогава, когато съ държавния бюджетъ вие можете да покриете разходите по осигуровката за старостъ на цѣлото население.

Второто съображение е, че задължителната социална осигуровка предизвиква 8—10% административни разходи; а като прибавите и губенето на време и голѣмата мжачностъ особено въ България, за нашитъ селяни, селянки и занаятчи да внасятъ въ продължение на 20 години вноски, ще разберете защо е за предпочитание системата безъ вноски, която съществува въ Дания, Норвегия и Англия.

Ние не отиваме до системата на Англия, да застраховаме цѣлото население, гдето на лорда оставятъ да каже иска ли да получи своята помощъ, когато остарѣе, или се отказва отъ нея; ние казваме въ законопроекта, че помощъ ще се дава на стари хора, следъ навършване 60-годишна възраст, ако тѣхниятъ доходъ не надминава 12.000 л. годишно — туряме единъ максимумъ. Значи, щомъ тѣхниятъ доходъ е, да кажемъ, 10.000, 7.000, 6.000 и т. н. лева годишно, държавата ще имъ дава допълнително една помощъ. Въ каквъвъ размѣръ? Ние не туряме въ законопроекта този размѣръ, който съществува въ Австралия, Дания, Англия; ние туряме единъ скромнъ размѣръ — 20 л. на день, или 600 л. на месецъ.

На възражението, дали ще можемъ да намѣримъ достатъчно срѣдства за това, ние отговаряме въ законопроекта, като посочваме въ чл. 2 най-голѣми възможности за данѣчни реформи и най-главно — спирането да плащаме репарации, спиране въ съгласие съ кредиторитъ, когато се види, че населението масово мре, масово се самоубива отъ мизерия — само между наемнитъ работници има 104 души самоубити въ продължение на 3 години. Предвиждаме сѣщо и необходимата ревизия на досегашнитъ ни дългове. По таквъвъ начинъ могатъ да се намѣрятъ необходимитъ стотици милиони лева, за да се трюка тая голѣма реформа.

Г. г. народни представители! Азъ зная, че такава едно разширение на застраховкитъ съ създаването на пенсия за старостъ влиза въ контактъ — не въ конфликтъ — съ съществуващия законъ за социалнитъ застраховки отъ 24 мартъ 1924 г., съ който законъ за наемнитъ работници е създадена вече задължителна осигуровка за въ случай на старостъ. Но азъ намирамъ, че тоя законъ може да се тури въ хармония съ нашия законопроектъ, и ние се надѣваме, че въ срокъ отъ 1 година следъ възприемането на нашия законъ — дай, Боже, това да стане до края на тая сесия — ще може да се намѣри смѣсената система за гарантиране не само на работническата класа, но и на цѣлото нуждаещо се българско население за въ случай на старостъ.

И за да видите доколко ние сме реалисти трѣбва да ви кажа, че ние предвиждаме гарантирането само за въ случай на старостъ, а не и за инвалидностъ, не и за болестъ, не и за злополука на цѣлото население. Но ние се надѣваме, че постепенно, съ течение на годинитъ, ще може да прокараме за цѣлото нуждаещо се население всички тѣзи ресори на социалната политика, въ които азъ виждамъ зората на новото време, съ които азъ възприемамъ на тѣзи, които сѣ за социалната революция, съ които смѣтамъ, че ще се разложи социалната революция на реформи въ продължение на 100 години и ще се избѣгнатъ голѣмитъ сътресения, кръвопролитията и загинването на свѣтовния патримониумъ, който се казва цивилизация.

Само тогава, когато отстѣпимъ на нуждитъ; само тогава, когато нѣмаме братъ, който мре до насъ въ това време, когато ние сме въ най-добро материално положение; само тогава, когато ние не допустимъ въ тази страна при 40.000 души безработни да имате стотица души, които свършватъ съ смъртъ; само тогава, когато въ тази страна

тръгнемъ по пътя на една нормална социална еволюция — само по този начинъ ние ще отговоримъ най-добре на всички пропаганди въ полза на болшевизма.

Г-да! Тъй или иначе, дълбоката социална промѣна ще стане — това е нашиятъ животъ, това е нашето време, това е нашиятъ въкъ. Но трѣбва да направимъ всичко възможно, щото тази социална промѣна, която е неизбежна, да бѣде ръководена отъ човѣшки разумъ, а не — както досега сѣ ставали всички революции — отъ стихийата и фаталността на нѣщата и на страстите. Е добре, въпросътъ, следователно, за пенсионния фондъ, за изплащане пенсийтъ за изслужено време се коригира по този начинъ сѣ нашия законопроектъ много щастливо, за да може да се отговори на възражението, което се прави, че трѣбва да се гарантиратъ не само чиновниците, а цялата народна маса, за нейните старини.

Сега да се спремъ, г. г. народни представители, на фонда за пенсийтъ за изслужено време. Най-първо бие въ очи голѣмиятъ дефицитъ, сѣ който ще свърши бюджетътъ на този фондъ за финансовата 1931/1932 г. Интересно е, че г. министърътъ на финансите не скрива този дефицитъ. Вие сте видѣли, че бюджетопроектътъ на фонда за пенсийтъ за изслужено време е представенъ сѣ дефицитъ отъ 262.000.000 л. Г. министърътъ не ни казва откъде ще покрие този дефицитъ. За пръвъ пътъ ние сме свидетели да ни се внася бюджетопроектъ сѣ откритъ, явенъ дефицитъ. Въ всѣки случай за предпочитане е да се каже истината, отколкото впоследствие да се намѣримъ предъ страшното положение да не разполагаме сѣ достатъчно срѣдства за изплащане пенсийтъ за изслужено време.

Азъ се страхувамъ, че този дефицитъ, който тъй откровенно и открито е деклариранъ, означава една ревизия на закона за пенсийтъ. Но въ сѣщото време азъ искамъ да подчертая, че и предвидениятъ приходъ въ размеръ 643.000.000 л. надали ще постѣпятъ, първо, и, второ, несправедливо е най-голѣмата частъ отъ тая сума — удържките на днешните чиновници — да бѣде употребена за изплащане сегашните пенсий. Надали ние можемъ да се надѣваме, че отъ лихви на капитала на фонда могатъ да постѣпятъ 25.000.000 л. Виждате, че лихвите отъ математическите резерви на пенсионния фондъ — онова, на което се крепи единъ фондъ — вмѣсто да бѣдатъ 900.000.000 л., сѣ спаднали на 25.000.000 л.; азъ казвамъ, че и тѣ надали ще постѣпятъ. Защо? Защото се надѣваме тия 25.000.000 л. да постѣпятъ отъ заемитѣ, дадени отъ фонда на селските и градски общини, а вие знаете въ какво положение сѣ тѣ днесъ и колко иматъ воля да бѣдатъ редовни въ изплащане лихвите си по тия заеми. Сѣщо така азъ се съмнявамъ, че ще може сѣ сегашните 10% удържки върху заплатитѣ да се достигне една сума близка до 400 милиона лева, както е предвидено.

Но азъ правя и едно второ възражение: защо, сѣ какво право правите тѣзи 10% — или 385.000.000 л. — удържки върху заплатитѣ и добавяните възнаграждения на сегашните чиновници и ги хвърляте въ голѣмото море на миналото за изплащане пенсийтъ на сегашните пенсионери? Нали ще трѣбва да се създадатъ, споредъ закона за пенсийтъ, математически резерви за гарантиране пенсийтъ на сегашните чиновници! Нали е елементарно — елементарно до безкрайност — че когато се създава пенсионенъ фондъ, трѣбва да се образуватъ чрезъ внесенитѣ суми така наречените математически резерви? А вие какво правите? Вие събирате суми и веднага ги предвиждате на разходъ за 1931/1932 финансова година.

С. Мошановъ (д. ср.): И не стигатъ.

И. Януловъ (с. д.): Да, и не стигатъ. — Азъ ви питамъ тогава: не довеждате ли по този начинъ до едно увѣковѣчаване на кризата въ пенсионния фондъ? Когато отъ 1919/1920 г. насамъ — цѣли 10 години — не предвиждате суми за възстановяване математическите резерви на пенсионния фондъ, а плащате репарации и валоризирате довоенните заеми, азъ се питамъ: можете ли да бѣдете днесъ толкова непредвидливи и наивни, щото сѣ сумитѣ, които се събиратъ отъ тѣзи 10% удържки върху заплатитѣ на чиновниците за гарантиране на тѣхните старини — въ никой държава не се правятъ такива голѣми удържки за пенсия; у насъ почнаха отъ 4%, станаха 6%, 8% и веднага скокнаха на 10%, вънъ отъ другитѣ удържки 10% ергенски данѣкъ, данѣкъ занятието, и т. н. — да изплащате едно свое старо задължение къмъ сегашните пенсионери?

Споредъ менъ, това е една математическа лудостъ, това е едно безумие. Азъ това открито го заявявамъ. И понеже това е едно безумие, то не трѣбва да фигурира въ единъ

бюджетъ. Правителството трѣбваше досега да бѣде готово сѣ своя новъ законъ за пенсийтъ, сѣ своята реформа въ бюджета на фонда за пенсийтъ за изслужено време, а не да ни изправя предъ едно такова положение.

Г. г. народни представители! Не се вземаха абсолютно никакви мѣрки въ това отношение даже и тогава, когато злото ни удари по главата. Въ 1921 г. се видѣ, че математическите резерви на пенсионния фондъ сѣ изчерпани, но българската държава не се стресна. Когато въ 1924 г. ние виждахме, че пенсионниятъ фондъ се топи, пакъ не се стреснахме. Въ 1926 г. — обърнете внимание — разходътъ на фонда бѣ 115.000.000 л., а приходътъ 185.000.000 л.; ние заявявахме въ нашитѣ речи, че пенсионниятъ фондъ се намира въ опасностъ, заради това, защото се употребяватъ спестяванията, удържките на чиновниците, за изплащане пенсийтъ на пенсионеритѣ. Но въ 1926 г. се извърши и единъ втори погромъ върху пенсионния фондъ: тогава се хвърлиха маса уволнени чиновници на гърба на този фондъ. Гледаше се на него като на нѣщо враждебно, като на нѣщо откъснато отъ държавата и се казваше: „Ние ще уволняваме, за да опрѣсимъ сѣ млади сили персонала, перспективни — сѣ сговористки сили; нека му мисли пенсионниятъ фондъ“. И, г. г. народни представители, числото на пенсионеритѣ само за 4 години се удвои: отъ крѣглю 20 хиляди пенсионери станаха 40 хиляди. Въ течение на последните години върху този боленъ, умираещъ фондъ, за който знаемъ вече, че чезне, че е безпомощенъ, безсиленъ финансово, безъ математически резерви, ние хвърлихме нови 16.000 пенсионери; създадохме следъ всичко това и новъ законъ за пенсийтъ, сѣ който увеличихме размѣра на пенсийтъ.

Министъръ Г. Т. Данаиловъ: Вие знаете, че това се дължи на Вашия добъръ и мой личенъ приятелъ г. д-ръ Сакаровъ.

И. Януловъ (с. д.): Въ 1926 г. управляваше Сговорътъ, и той създаде сегашния законъ за пенсийтъ. Сѣ тоя законъ се увеличиха пенсийтъ. Дадохъ се на пенсионери за минали месеци по 30—40 хиляди лева, и се дойде само за 4 години до това голѣмо увеличение разходитѣ на пенсионния фондъ — отъ 115.000.000 л. на 900.000.000 л.

Ако на мѣстото на тѣзи уволнени 16.000 души чиновници, хвърлени на гърба на пенсионния фондъ, не бѣха назначавани нови, поне щѣхме да отговоримъ на една друга нужда у насъ — съкращаване на чиновницитѣ въ България, което е иманентно, належащо да го направимъ не само за българските финансии, но и за българското стопанство. Обаче и това не се направи. На мѣстото на всѣки уволненъ, биваше назначаванъ новъ. По този начинъ тази двойна задача не биде разрешена: нито се намалиха разходитѣ на пенсионния фондъ, нито се намалиха разходитѣ на държавата за издрѣжката на нейните чиновници. Увеличаваше се числото на пенсионеритѣ, а числото на чиновницитѣ не се намаляваше, и достигнахме до днешното положение.

Пита се сега, г. г. народни представители: какво трѣбва да се направи? Нашата група смѣта, че е необходимо въ едно скоро време да се стабилизира пенсионниятъ фондъ, което стабилизиране въ никой случай не бива да стане за смѣтка на удържките на сегашните чиновници, които удържки трѣбва да се отдѣлятъ и да се създаде основата на истински фондъ за пенсийтъ за изслужено време. Гнилото трѣбва да го изрѣжемъ. Държавата ще трѣбва да се справи сѣ сегашното положение на пенсионния фондъ, или сѣ пенсийтъ на сегашните пенсионери. Сумитѣ, които се набиратъ отъ удържките върху чиновническите заплати занаяпредъ, отъ 1931/1932 финансова година, трѣбва да се отдѣлятъ и да съставляватъ единъ специаленъ пенсионенъ фондъ. Ако това се направи — нѣма нужда да ви правя за това обширни смѣтки — ще може да се гарантиратъ на сегашните чиновници пенсийтъ имъ, и въ бъдеще да остане единъ излизекъ, да остане единъ солиденъ математически резервъ.

Министъръ Г. Т. Данаиловъ: Г. Януловъ! Не съмъ разположенъ да се препирамъ сѣ Васъ на тая тема, но Ви прекъсвамъ само за да Ви кажа, че Ваши приятели — и Вие сте математикъ — сѣ правили изчисленията. Това не е въпросъ на политика и управление. Тукъ има нужда отъ една сериозна смѣтка. Вие сте математикъ и знаете, че трѣбва да се пресмѣтне срѣдниятъ животъ на хората и службата. Това нашитѣ математици не можахъ да го направятъ.

И. Януловъ (с. д.): Азъ благодаря на моя професоръ г. Данаиловъ, който напомни, че съмъ математикъ, и се лаская, че ще мога да кажа истината и въ математическо

отношение. А тя е точно тази — и това е мнението на математиките и актюерите: ако вие мислите да стабилизирате за дълго време пенсионния фонд, при изчисляването на пенсията вие не бива да вземате за база 10-те минали години, а трябва да направите изчисленията си като погледнете на идните 10—20—50—100 години. Вие трябва да гарантирате стабилитета на пенсионния фонд; а това може да стане, като удържките 10% върху заплатите се капитализират в така наречените математически резерви, за да се осигури плащането на пенсията на сегашните и бъдещи чиновници.

Вие ще кажете: това е много добро, но какво да направим с сегашните пенсии? Ние виждаме предвидена в бюджетопроекта една сума от 904.000.000 л. — разходът за една година по фонда за пенсията за изслужено време — отгдето ще се вземе тая сума, ако тия 10% удържки от чиновническите заплати ги махнем? И без туй има един дефицит — който финансовият министър открито посочва — от 265.000.000 л.

Азъ казвам: държавата носи своята отговорност и тя ще намъри изходът от положението в две насоки: първо, тя неминуемо ще предвиди един кредит много по-голям и, второ, непременно ще трябва да бжде внесен законопроект за пенсията, с който ще се направят необходимите реформи.

Г. г. народни представители! Известно намаление на пенсията ще се наложи. Азъ бързам да предупредя, да не се смъта, че пенсията в България е извънредно голяма. Най-голямата пенсия стига до 5.500 л. От 40.000 пенсионери само 900 души получават между 5.000—5.500 л., а кръгло 36.000 от 40.000 пенсионери получават пенсии до 3.000 л. Ако максималната пенсия стигне до 3.500 л. и махнем всичко над 3.500 л., съкращението ще бжде 20.000.000 л. И затова нека да не си правим голяма илюзия, че от намалението на големите пенсии ще получим много. Ние не ще слъземъ към 2.000 л., но 4.000 л. ще вземем за максимум.

Х. Баралиевъ (с. д): И по-долу ще слъземъ.

И. Януловъ (с. д): Може даже да се принудимъ да слъземъ и по-надолу.

С. Мошановъ (д. сг): Съ огледъ на изборите сега.

И. Януловъ (с. д): И дори да слъземъ до 3.500 л., вие ще видите, че икономията ще бжде 20.000.000 л., защото големата маса от пенсионерите в България — 36.000 души — получават до 3.000—3.500 л. на месец. Да допустимъ, че минималната пенсия ще достигне до 1.500 л. — макаръ че 1.500 л. не отговарят на екзистенц-минимума, исканъ от насъ даже за работниците. А 20.000 пенсионери днесъ получават между 500 и 1.500 л. на месец. Можете ли да си представите: 20.000 души получават от 500 до 1.500 л. на месец! И ако се решимъ на една социална реформа, най-малката пенсия да бжде 1.500 л., тогава ще съ необходими още 140.000.000 л. — една сума, която е невъзможно да се намъри.

Ето колко е боленъ въпросътъ за пенсията, погледнатъ математически, заради това защото има една голяма маса пенсионери, които получават пенсии подъ екзистенц-минимума, повишението на които пенсии ще се наложи, а въ същото време ще се наложи и едно намаление на големите пенсии, за да се дойде по този начинъ до пенсии въ размеръ 1.500—3.000—3.500 л. Но и въ този случай държавата ще трябва да даде една сума много по-голяма — от 150.000.000 л. — колкото тя сега се съгласява да даде, за да може да се стигне до уравновесяване на приходите и разходите на пенсионния фонд.

Държавата ще трябва да намъри тази сума и тя, споредъ менъ, може да я намъри. Държавата трябва да заяви, че тия пенсии въ размери от 500 до 1.500 л., които тя дава на свои служаци, които съ работили 20—25 години, не може да ги плаща от пенсионния фонд, който е изчерпанъ, че тя не може да ги плаща и от бюджета, ако не направи известно намаление на външните плащания. Азъ съмъ дълбоко убеденъ, г. г. народни представители, че на единъ такъвъ аргументъ никой не може да се срещупостави, защото това значи да каже: „Азъ искамъ да запала социална революция въ България, азъ искамъ да доведа вашия бюджетъ до фалитъ“. Но такава заявление не може да се направи отъ никого. А ние намираме лесната метода — вземаме 10% удържки отъ чиновническите заплати, предвиждаме държавна субсидия 150.000.000 л., представяме бюджета на фонда съ 300 милиона лева дефицитъ и казваме: г. г. народни представители, решавайте, гласувайте! И то ще се гласува.

Вториятъ голъмъ въпросъ, на който, въ свързка съ бюджета на фондовете, искамъ да спра вниманието ви, е въпросътъ за обществените осигуровки.

Г. г. народни представители! За голъмо съжаление, „Обществените осигуровки“, респ. отдълните фондове, се намиратъ въ едно много тежко положение. Това се дължи не само на голъмото несъзнание още въ работническата класа да цени достатъчно социалните осигуровки — защото и това го има — дължи се не само и на пословичното нехайство на българските работодатели, които съ дължни да застраховатъ всеки единъ отъ своите работници подъ страхъ на глоба, да облепватъ тяхните книжки съ така наречените фондови марки, но това се дължи и на българската държава. Следъ малко ще видите, че тя е била съвършено нехайна къмъ социалните осигуровки, къмъ законодателството за работническия трудъ и за неговата защита.

Г. г. народни представители! Въ този моментъ, вмѣсто да критикуваме отдълението на труда и да посочимъ на необходимите измѣнения, които трябва да се направятъ, въ самия бюджетъ на фонда „Обществени осигуровки“ ние виждаме включенъ цѣль единъ законопроектъ за Дирекция на труда, за измѣнението на закона за хигиената и безопасността на труда, за измѣнението на закона за парните котли, за измѣнението на закона за социалните осигуровки отъ 1924 г. и 1929 г. и за измѣнението на закона за настаняване на работа и осигуряване при безработица. Азъ винаги съмъ възставалъ срещу законодателстването и измѣнението на други закони чрезъ бюджета. Но едно основно измѣнение на социалното законодателство, г. г. народни представители, чрезъ самия бюджетъ, едно обръщане на всички тия закони, създадени отъ 1917 до 1929 г., създаването на една нова Дирекция на труда и обществените осигуровки — всичко това да става само съ параграфи на бюджетопроекта, който ви се раздаде снощи и който сега вие ще трябва да разгледате и гласувате, това, ще се съгласите, е една система, която не отговаря на всички изисквания на законодателството.

Зная, г. министърътъ на търговията ще ми възрази, че въпросътъ не е формаленъ, а по същество, за него е важно да направи бърза реформа въ социалното законодателство, за да може да го излъкува — каквото може да се лъкува — защото и той нѣма да откаже, че намъри ресурса на труда въ министерството си преди 10 месеца въ едно тежко, въ едно плачевно положение; и той нѣма да откаже, че намъри едно неприлагане на законите за защита на работническия трудъ и, особено, нѣма да откаже, че намъри едно страшно, безизходно, забъркано, анархично положение на така наречените социални осигуровки, по вина и на работниците, които не съ внасяли своите вноски, по вина и на държавата.

И азъ съмъ дълженъ да направя това формално възражение, г. г. народни представители, не само въ връзка съ бюджета на фондовете, но защото въ продължението на толкова години всеки единъ отъ васъ, а най-много г. Ляпчевъ, започваше своите речи по бюджета — азъ помня това отъ 20 години — точно съ това изражение: „Недейте законодателствува съ бюджета“. Е добре, ние виждаме, че и днесъ се законодателствува съ бюджета, а такава едно законодателство обикновено е прибързано. Вие днесъ не внасяте единъ специаленъ законопроектъ за тая реформа, вие не правите една интегрална реформа, а имате въ бюджетопроекта на фондовете една откъсната забележка, единъ членъ, съ който, обаче, нѣкои съществувачи закони се обръщатъ надолу съ главата. Добри или лоши съ тия реформи — ще видимъ следъ малко, но въпросътъ е може ли по този начинъ да се законодателствува.

Азъ поддържамъ, че г. министърътъ на търговията, промишлеността и труда можеше и трябваше да внесе единъ специаленъ законопроектъ за Дирекцията на труда и обществените осигуровки. Азъ поддържамъ, отъ друга страна, че той трябваше да внесе законопроектъ за измѣнение на 4-те социални закони, а той ги измѣня само съ бюджетопроекта на фондовете. Това не е правилно.

Г. г. народни представители! Следъ малко ще разгледамъ измѣненията, които се правятъ на нѣкои социални закони съ този бюджетопроектъ на фондовете. Сега искамъ да спра вашето внимание на положението на нашето социално законодателство днесъ.

Сега се ликвидира съ отдѣлението на труда, създава се Дирекция на труда и обществените осигуровки. Значи, една страница отъ историята на социалната политика въ България се затваря и се отваря една нова страница. Тая Дирекция за труда и обществените осигуровки ще бжде,

според думите на г. министра, до известна степен автономна — разбира се, под неговия надзор — а във финансово отношение ще бъде под контролата на финансовите власти във България. Създава се нещо ново, което — не мога да откажа — формално погледнато, е една стъпка напред.

Създаването на тая Дирекция за труда и обществените осигуровки е едно от исканията на българската общественост и частно на работническата класа, за да се тури край на досегашната чиновническа организация и на бюрократизма във ресора на обществените осигуровки, ресорът напълно социален, който по характера си трябва да бъде автономен. Във препоръчванията на международната организация на труда във Женева е казано изрично, че фондът за обществените осигуровки трябва да бъде финансово самостоятелно и административно автономно. За да може да стане това, очевидно е, че трябва да се създаде една Дирекция за труда и обществените осигуровки.

Но ще се съгласите, че създаването й без специален закон е една работа, която търпи критика, и то сериозна критика, особено тогава, когато въ самия законопроект за бюджета на фондовете за самата тая дирекция нямаме други цифри, освен няколко цифри за числото на нейните чиновници. Какви ще бъдат, обаче, задълженията на директора, какви ще бъдат задълженията на инспекторите на труда, които сега ще се включат въ тая нова дирекция и ще се разпределят по една нова система, какви ще бъдат съотношенията между работници, работодатели и държава, при тази база на финансова самостоятелност и административна автономия на дирекцията — това не е казано никъде въ законопроекта за бюджета за фондовете; а то трябва да бъде прецизирано въ един специален законопроект. Аз се надявам, че г. министърът ще ни обясни тия неща сега. По този въпрос съвършено излишно е, г-да, да ми се правят възражения. Когато се създава една дирекция, нейното оформяване не може да стане съ един бюджетопроект, то трябва да стане чрез един специален законопроект. Това е несъмнено.

Е добре, затваряйки страницата на досегашното отделение за труда, ние трябва да заявим, че един голъм успѣх за България съ както създадените инспекции за хигиена и безопасност на труда, така и различните осигуровки и покриването на рисковете по тях — рискове, които следят работника от люлката, бих казал, до самия му гроб, защото тѣ не сѣ само рискове на труда, а сѣ рискове на цялия неговъ животъ въ съвременната социална срѣда. Би било несправедливо да откажемъ тоя успѣхъ на България — макаръ че много пѣти най-отлѣво сѣ възставали срещу социалното законодателство. Разбира се, не затуй, защото сме вземали ние участие, и теоретически и практически, въ неговото изграждане въ продължение на 25 години — били сме докладчици на социалните закони, съчинявали сме нѣкои отъ тяхъ — не по лични съображения, а по обществени съображения ние трябва да признаемъ, че България въ продължение на 25 години, отъ зората на социалното законодателство у насъ — преди 25 години се създаде у насъ законътъ за защита на женския и детския трудъ — е направила действително нѣщо въ областта на социалната политика, турила е една база.

Но веднага трябва да прибавя, че тая база, особено следъ войните, бѣ извървено много занемарена. Държавата бѣше изоставила социалната си функция. Както нашата държава, така и нашата буржоазия поставяха своите големи социални задължения на последенъ планъ; тѣ нѣмаха високо съзнание за строго прилагане законитъ за защита на труда. Тази именно криза въ това съзнание се пренесе, за голѣмо нещастие, като едно доказателство ad absurdum срещу самата държава, и всрѣдъ буржоазията, когато се касаеше въпросътъ за понасяне тежеститъ по социалните осигуровки. И какво се получи? Получи се едно финансово разстройство на обществените осигуровки. Достигнахме дотамъ, че фондътъ „Злополука“, който фондъ самъ по себе си автоматически се наредждаше, има въ продължение на нѣколко години 20 милиона лева недобори.

Въ сжщностъ то не е фондъ, а покриване въ края на годината на вредитъ и загубитъ на всички злополучни работници съ вноски, разхвърляни върху работодателятъ, съобразно числото на работниците въ заведенята имъ, съобразно възможността за злополуки и т. н. При досегашната система бѣше възможно, щото въ края на всѣка година да уреждате тая сѣтка. Но вие не сте я уреждали отъ 1919 г., когато се създаде законътъ за застраховка на работниците при случай на злополука и болестъ, вие не сте събрали недоборитъ, тѣ се трупатъ, и днесъ сме до-

стигнали до положението да имаме единъ недоборъ отъ близо 20 милиона лева.

Е добре, тоя недоборъ отъ 20 милиона лева отъ какво е? Отъ неизпълнение задълженията на работодателятъ, отъ невнесениѣ отъ работодателятъ вноски за покриване вредитъ и загубитъ, които сѣ претърпѣли работниците при изпълнение на тяхната работа.

Г. г. народни преставители! Въ основата си това е едно юридическо задължение на работодателятъ отъ момента, когато въ чл. 56 на закона за задълженията и договоритѣ е вложена голѣмата идея за професионалния рискъ — т. е, че работодателятъ, респ., собственикътъ на предприятието отговаря за причиненитѣ вреди и загуби на работниците, безъ да се дири вината на работника ли е или е на господаря. Разбира се, думата е за гражданската отговорност и то въ ония 99% отъ мистериозните случаи на злополуки, които самото право не можеше да си обясни откъде произхождатъ тѣ, а Феликсъ Форъ казваше, че тѣ идатъ отъ тия машини, отъ тия разтопени метали — или отъ тая електрическа сила въ модерната индустрия — всрѣдъ които сте поставили работника да работи и съ които той се е фамилиаризиралъ. Колкото и да предпавате работника отъ злополуки, злополуки ще се случватъ съ него.

Съ признаването на професионалния рискъ съ закона отъ 1918 г., разходитъ по тия злополуки трябва да се покриватъ отъ работодателятъ. Тогава държавата помисли и създаде нѣщо много разумно. Съ закона тя каза на работодателятъ: участвайте въ една държавна осигуровка за злополука и внасяйте вноски въ фонда — въ този фондъ внасяха вноски само работодателятъ, държавата и работниците нищо не внасяха — и при злополука вредитъ и загубитъ ще се плащатъ отъ този фондъ. А по-рано, когато се случеше нѣкоя голѣма злополука — каквото бѣше нещастieto въ фабриката на Братя Иванови въ Русе презъ 1904 г., кждето изгорѣха маса работнички — предприятието можеше да изпадне въ невъзможностъ да плаща вредитъ и загубитъ. Така би било и при нещастieto въ Арсенала, ако той принадлежеше на частни лица, така би било и при нещастията въ частните мини. Съ създаването на този фондъ обезщетяването въ случай на злополука е гарантирано.

Въ чужбина такива фондове има създадени или отъ самитѣ работодатели, или отъ държавата. Съгласно закона за обществените осигуровки, всички работници у насъ сѣ задължително осигурени за въ случай на злополука, така както частни лица се застраховатъ за злополука при застрахователните дружества „Балканъ“ и „Чинувническото застрахователно дружество“, които сѣ въвели осигуровката за злополука. У насъ е най-добрата система: вмѣсто да се разхвърли осигуряването въ много дружества, всички работодатели внасятъ въ края на годината по една репартиция, по една малка вноска, и тоя, въ заведението на който се случи злополука, вмѣсто да заплати на пострадалитѣ отъ злополука работници и на тяхнитѣ наследници, да кажемъ, 1.000.000 л., ще заплати само 1.000 л. вноска, като единиятъ милионъ лева ще се разхвърли на всички работодатели.

Е добре, какво мжчно имаше въ прилагането на този принципъ, г. г. народни преставители, който е единственъ въ интересъ на работодателятъ, но който вторично иде да гарантира работниците въ време на несъстоятелностъ на работодателятъ? Не, оставя се да се натрупа единъ дефицитъ, и този дефицитъ днесъ при тази стопанска криза се изразява въ маса червени листове; и както виждате, достигнали сме дотамъ, министърътъ на финанситѣ да внася законопроектъ за отлагане събирането на тия суми и т. н. Положението става мжчително. Тѣзи суми, които фигуриратъ въ глава I на приходната частъ на фонда „Злополука“ — за разпредѣление отъ 1929/1930 г. 18.000.000 л., недобори за минали финансови години 2.000.000 л., недобори за събиране 2.000.000 л. — тѣзи суми, г-да, сѣ действително единъ обвинителенъ актъ, между другото, срещу грубото нехайство при управлението на общественитѣ фондове, респ. фонда „Злополука“.

С. Мошановъ (д. ср): Или обвинителенъ актъ срещу нѣмотията на българското занаятчиство, което не може да внесе вноскитѣ, които му се падатъ да внесе.

И. Януловъ (с. д): Оставете занаятчиството, г. Стойчо Мошановъ; поне Вие сте запознатъ много добре съ този въпросъ.

С. Мошановъ (д. ср): Именно затуй Ви правя това възражение.

И. Януловъ (с. д): Вие знаете, че ако занаятчийството е отрупано съ вноски, то е отрупано вследствие на една грѣшка отъ отдѣлението на труда. Както знаете, и въ доклада на Тиксие изрично е казано, че има основна грѣшка въ разпредѣлението на тежестта въ края на годината. Защо вие ще отрупвате занаятчийствѣ, ако при тѣхъ нѣма много злополуки? Би трѣбвало, следователно, да стане корекция на коефициентитѣ по разхвърлянето, по разпредѣлението, по репартицията на тази сума и, безъ съмнение, при едно правилно разпредѣление голѣмата тежестъ ще биде хвърлена върху онѣзи, при които ставатъ много и голѣми злополуки. И възражението на г. Стойчо Мошановъ е основателно въ тази смисълъ, че при разпредѣлението е извършена грѣшка, като разхвърлянето е чувствително засегнало нѣкои занаятчи и нѣкои предприятия, аъ които злополуки извънредно малко ставатъ, или никакъ не ставатъ. Следователно, при разпредѣлението е имало една голѣма неправилностъ.

Срещу моитѣ думи, г. г. народни представители, не може да се възражава, не бива да се възражава. Не бива да вмѣкваме въ съзнанието на нашитѣ работодатели, че тѣ могатъ да не внасятъ вноски по едно такова задължение, което, освенъ социална, както казахъ, има и юридическа база.

Втората осигуровка е осигуровката „Болестъ и майчинство“. Е добре, и при нея вие виждате, г. г. народни представители, единъ дефицитъ, който се признава, който се пише въ самия бюджетъ, крѣгло отъ 69 милиона лева. Дефицитътъ е отъ невнасянето вноскитѣ на държавата.

С. Мошановъ (д. сг): Това не е дефицитъ, а е недоборъ.

И. Януловъ (с. д): Е добре, въ глава III, § 2, буква „Г“ отъ приходната часть на фонда „Болестъ и майчинство“ е казано: „Отъ държавата, по сключени бюджети за 1924/1925, 1925/1926, 1926/1927, 1927/1928, 1928/1929 и 1929/1930 г. — 68.754.827 л.“ — Г. г. народни представители! Държавата не си е внесла своитѣ вноски и дефицитътъ се дължи на това — следъ малко ще говоря *summa summarum* за цѣлия дефицитъ — че при изчислението на математическитѣ резерви се е разчитало, че този фондъ ще се поддържа въз основа на тройната система: работникътъ внася, същото внася работодателътъ, същото внася и държавата. На държавата се падаше годишна вноска отъ около 16 милиона лева. Азъ ви питамъ: ако държавата въ тази редица години, които вие четете тукъ, не си е внесла своитѣ вноски или не ги внесла напълно, какъ можете да имате една солидна математическа, а не дефицитерна база?

К. Маноловъ (зан): Трѣбва и на държавата да се пратятъ червени листове и бирници.

И. Януловъ (с. д): Много основателно възражава колежата Маноловъ, че трѣбва да се изпрати червено известие и на държавата.

С. Мошановъ (д. сг): Само че тя ще го връчи на данкоплатцитѣ.

Х. Баралиевъ (с. д): Само за държавата нѣма червено известие, а за работницитѣ и за всички други има червено известие.

С. Мошановъ (д. сг): Ехъ!

И. Януловъ (с. д): Г. г. народни представители! Освенъ това, достигнато е и до единъ реаленъ дефицитъ, който до последния месецъ колко е, не зная — това ще ни каже г. министърътъ, защото азъ не мога да разполагамъ съ цифритѣ за последния месецъ — но споредъ сведенията, които сж дадени отъ отдѣлението за труда, до 1929/1930 г. е 22.000.000 л. Точнитѣ цифри сж следнитѣ: приходъ 234.000.000 л. — закрѣглено, расходъ 256.000.000 л. — закрѣглено, дефицитъ — 22.000.000 л. А този фондъ би трѣбвало да има математически резерви, защото той не е единъ фондъ на репартиция, както при злополукитѣ, а той е единъ фондъ, който ще ви служи въ края на краищата...

С. Мошановъ (д. сг): Вие твърдите ли, че фондътъ нѣма резерви?

И. Януловъ (с. д): Зная, ще Ви кажа.

С. Мошановъ (д. сг): Щомъ знаете, недейте така говори.

И. Януловъ (с. д): ... не само за лѣкуване на работницитѣ, но и за прокарването на една голѣма социална реформа въ хигиената, въ профилактиката, въ заздравяването на работническитѣ квартали, въ жилищната политика и т. н.

Азъ, следователно, подчертавамъ, че фондътъ „Болестъ и майчинство“ въ края на 1929/1930 г. свършва съ единъ дефицитъ отъ 22.000.000 л.

Но, г. г. народни представители, ние сега се намираме предъ единъ новъ фактъ, който виждаме въ бюджетопроекта и който фактъ ще повдигне буря отъ негодувание въ срѣдата на застрахованитѣ работници. Азъ бихъ казалъ: имаме всичкото основание да смѣтаме, че тая буря отъ негодувание трѣбва да я има въ цѣлото общество. Законътъ за общественитѣ осигуровки задължава държавата да внася една трета отъ вноскитѣ за този фондъ „Болестъ и майчинство“. Следователно, тукъ, въ бюджетопроекта, трѣбваше да имаме предвидено едно перо: вноска отъ държавата за 1931/1932 г., да кажемъ, отъ 16.000.000 л. Азъ го дира това перо въ тазгодишния бюджетъ, при тази голѣма стопанска криза, при това увеличение на заболяванията на работницитѣ, но не го намирамъ.

С. Мошановъ (д. сг): Ще го намѣрите, само че ще трѣбва да търсите въ другъ бюджетъ — въ бюджета на държавнитѣ дългове. Тамъ ще го намѣрите.

Министъръ Д. Мишайковъ: Има го, само че сумата отъ 16.000.000 л. е разпредѣлена на тритѣ смѣтки.

И. Януловъ (с. д): Чакайте, ще видимъ! Азъ поддържамъ, че не грѣша. Азъ поддържамъ, че за всичкитѣ тия фондове е предвидена само една сума отъ 16.000.000 л., вноска отъ държавата.

Министъръ Д. Мишайковъ: Да, така е.

С. Мошановъ (д. сг): Тамъ сте правъ, но не казвайте, че я нѣма никакъ. И така, бурята става на вѣтрове. Но като се кача на трибуната, азъ ще си кажа думата. Азъ ще кажа и по-силни думи отъ Вашитѣ.

И. Януловъ (с. д): Г. Стойчо Мошановъ! За коя година е тая вноска! Вие знаете кжде азъ бия. Азъ бия не срещу Васъ, а срещу финансовия министъръ, и азъ се радвамъ, че вие ще кажете още по-силни думи. Защо не се предвиждатъ погашения, и отдѣлно по 16 милиона на фондъ за 1931/1932 г.? За годината 1931/1932 г. не е предвидена онази сума, на която ние бѣхме свикнали — 16.000.000 л. — за фонда „Болестъ и майчинство“. Е добре, въ края на краищата е изтрѣгната една сума отъ 16.000.000 л., която ще трѣбва да разпредѣлите на всички тѣзи фондове, като за всѣки фондъ ще се падне по една сума отъ 4—5.000.000 л.

Ами, г-да, българската държава не прави подаянии! Има единъ законъ, който сте длъжни да приложите; второ, имате единъ фондъ, който нѣмате право да компрометирате. Вие имате за лѣкуване 200.000 души работници и не можете сега да се върнете назадъ. Тежко и горко на българската държава, ако компрометира общественитѣ осигуровки! На това вече го говорятъ долу онѣзи, които стоятъ по-нагълбо отъ насъ, онѣзи, които смѣтатъ, че въ единъ *Zusammenbruch*, въ едно срутване, въ едно разрушение, въ една социална революция ще се намѣри спасението на човѣчеството и на България. Тѣ ви сочатъ всички тия липси. И съ тия липси вие имъ давате най-силнитѣ аргументи.

Ето защо азъ питамъ г. министра на търговията — и той добре направи, че изпревари да ни каже, че ще отговори на този въпросъ — защо има тая липса, или това голѣмо съкращение на сумата, която е внесла и е длъжна да внесе държавата на фонда „Обществени осигуровки“, респ. въ фонда „Болестъ и майчинство“?

На трето мѣсто, единъ не по-маловаженъ фондъ е фондътъ „Инавалидностъ и старостъ“. Г. г. народни представители! И тамъ намираме същия скандалъ, същото положение: отъ държавата не сж внесени досега, споредъ сключенитѣ бюджети за 1924/1925, 1925/1926, 1926/1927, 1927/1928, 1928/1929, 1929/1930 г. — 57.000.000 л. крѣгло.

Х. Баралиевъ (с. д): За 1931/1932 г. внесени ли сж?

С. Мошановъ (д. сг): Внесени сж.

И. Януловъ (с. д): Въпросътъ е много умѣстенъ. За 1930/1931 г. не се предвиждатъ дори недобори. И за 1931/1932 г. сега не се предвижда една отдѣлна смѣтка, както обикновено се правѣше, а се предвижда една гло-

бална сума отъ 16.000.000 л. за всички фондове. Азъ ще настоявамъ въ бюджетарната комисия да се предвидятъ тия 16.000.000 л., както си е било, за всѣки единъ отъ тѣзи фондове.

С. Мошановъ (д. сг): Късно е.

И. Януловъ (с. д): Второ, сумата, която ще се предвиди, трѣбва да се разпредѣли между всѣки единъ фондъ отъ дѣлно, защото смѣтките на тѣзи фондове сѣ отдѣлни.

С. Мошановъ (д. сг): Така е направено, г. Януловъ.

И. Януловъ (с. д): Досегашното смѣсване на фонда „Злополука“ съ фонда „Болестъ и майчинство“, т. е. изплащането на разходитѣ по фонда „Злополука“ отъ резервитѣ на фонда „Болестъ и майчинство“ е било една грѣшка.

Министъръ Д. Мишайковъ: Това е една грѣшка.

И. Януловъ (с. д): Да, вземането отъ другитѣ фондове е една голѣма грѣшка. Само по себе си, вследствие на тази грѣшка, вие имате единъ голѣмъ недоимѣкъ при фонда „Злополука“, а въ сѣщото време фондътъ „Злополука“ има да дава на фонда „Инвалидность и старость“ — понеже той е най-богатиятъ — и на фонда „Болестъ и майчинство“. По този начинъ смѣтките се забъркватъ.

Но, г. г. народни представители, тукъ нѣма она параграфъ, който законътъ за социалнитѣ осигуровки задължава съставителитѣ на бюджета да го предвидятъ, защото държавата е поела единъ ангажментъ: да внася равна вноска наредъ съ работодателитѣ и работницитѣ. Осигуровката за безработица, г. г. народни представители, сѣщо така е въ едно извънредно тежко положение.

Най-напредъ ще трѣбва да възстана срещу това, че ние нѣмаме една редовна регистрация на работницитѣ изобщо въ България. Времето ми тече много бързо и азъ не мога да се спирамъ на подробности. Заради туй само ще скицирамъ голѣмитѣ недостатѣци въ тия фондове. Второ, не само че нѣмаме регистрация, но всѣки единъ осигуренъ работникъ не е снабденъ съ работническа книжка. Мажно ли е това, г. г. народни представители — работодателитѣ да снабдятъ всички работници въ България съ работническа книжка? Ние изнасяме почти въ всѣки брой на в. „Народъ“ и въ други вестници имената на заведения на много почтени работодатели, на високо интеллигентни хора — азъ зная, че и самитѣ работници сѣ виновни въ това отношение; работникътъ трѣбва да каже: дай ми книжка — които не сѣ снабдили своитѣ работници съ работнически книжки. На трето мѣсто, ние нѣмаме една точна регистрация на безработнитѣ. Г. министърътъ на търговията знае всичко това, заради това защото, доколкото зная, той самиятъ се е занимавалъ съ тоя въпросъ, доста подробно е изучавалъ положението на тия фондове и е видѣлъ този голѣмъ недостатѣкъ, че ние нѣмаме една точна статистика, една точна регистрация на безработнитѣ у насъ.

Министъръ Д. Мишайковъ: Навсѣкѣде я нѣма.

И. Януловъ (с. д): Г. министре! Недейте казва това.

Министъръ Д. Мишайковъ: У насъ е по-неточна.

И. Януловъ (с. д): Да, тъй кажете, че у насъ е по-неточна въ сравнение съ другаде. Другаде, г. професоръ Мишайковъ, всѣка седмица официалното бюро на труда въ Лондонъ, сѣщо така статистическата служба на труда въ Берлинъ, сѣщо така службата въ Франция, за която онзи день Леонъ Блумъ, социалистъ, каза, че трѣбва да признаемъ, че 20 години тая служба се стараше да ни дава точни данни, но най-накрая и тя е сбъркала, понеже въ Женева министърътъ на търговията представилъ други цифри

Министъръ Д. Мишайковъ: Еднитѣ казаха 1.300.000, а другитѣ казаха 1.500.000.

С. Мошановъ (д. сг): Разликата е много малка!

И. Януловъ (с. д): Азъ нарочно цитирамъ Франция.

С. Мошановъ (д. сг): Където има и въ най-малкото градче добре организирани стари борси.

И. Януловъ (с. д): Това бѣше едно голѣмо изключение за Франция, защото безработицата въ Франция се регистрира отъ тъй нареченитѣ мѣстни бюра, които не реги-

стриратъ иностранныитѣ работници, и излѣзе, че имало най-голѣмата безработица между тѣхъ — това е било скрито въ Франция, и тѣ не сѣ подозирали, че иматъ една безработица до стотици хиляди работници, защото въ Франция има една емиграция отъ 2—3 милиона работници. Тая емиграция има приливъ и отливъ; тя може да се отлѣе съ 1 милионъ и да не се чувствува безработица. Но азъ поддържамъ, че при добре уреденитѣ служби на социални застраховки и на защита на труда, има една гѣста мрежа отъ бюра за настаняване, безъ която не може да се създаде една истинска застраховка за безработица. Безъ тази гѣста мрежа отъ държавни бюра за настаняване на безработни — другитѣ сѣ запретени по нашия законъ — вие не можете да имате една статистика за безработнитѣ и, най-главно, вие не можете да направите най-необходимото за разрешение на въпроса за безработицата. Защото може азъ да ви изненадамъ, но ще ви кажа, че не помощта е най-главното нѣщо при разрешението на въпроса за безработицата; азъ поддържамъ, че най-главното е настаняването на безработнитѣ, не само отъ финансова, не само отъ икономическа гледна точка, а отъ гледна точка на положението на самия работникъ. Споредъ нашия законъ, ние подпомагаме работника въ продължение на 12 седмици. Ами ако следъ 12 седмици работникътъ е пакъ въ безработица? Вие сте давали на безработния 10 л. на нежененъ и 16 на жененъ. Сега се даватъ на нежененитѣ 15 л., на жененитѣ 25 л. Вие ги давате 12 седмици; минаха тия 12 седмици, свършиха се. Работникътъ не може да получи нито една стотинка повече следъ това. Фондътъ „Безработица“ не е благотворителенъ фондъ. Той почива на математическа база — следъ изтичането на 12 седмици той не може да дава повече помощи. Общинитѣ трѣбва да помагатъ. Значи, сѣщественото не е помощта — съ туй не я умаловажавамъ — сѣщественото е намирането на работа. И онзи министъръ, който опаше България съ една гѣста мрежа отъ бюра за настаняване, сѣ едно централно бюро за настаняване, първо, и, второ, който разреши голѣмия въпросъ за намиране на безработнитѣ работници въ обществени и частни предприятия, той ще подпомогне въ $\frac{2}{3}$ разрешението на въпроса за безработицата. А другата $\frac{1}{3}$ ще бѣде — не намалявамъ нейното значение — подпомагане на работницитѣ чрезъ създаване на единъ солиденъ фондъ, който формално ние го имаме, но който, както виждате, не можа да даде резултатъ, и заради туй имаме голѣми и основателни оплаквания срещу фонда за застраховка въ случай на безработица.

Тия оплаквания, г. г. народни представители, заслужаватъ вашето внимание. Колко сѣ безработнитѣ у насъ? Азъ имамъ цифрата на г. Молловъ, която той посочи въ своето експозе — 37.000. Завчера г. Петковъ ми направи възражение, че безработнитѣ у насъ сѣ 100.000,

Министъръ Д. Мишайковъ: 150.000!

И. Януловъ (с. д): . . . като ги смѣсва съ сезоннитѣ безработни, съ занаятчийскитѣ безработни, съ полубезработнитѣ и пр. Но нека да бждемъ напълно точни, за да не се правятъ възражения по сѣщество. Азъ вземамъ цифрата 37.000 безработни, тъй както тя ни се посочи официално отъ г. министра на финанситѣ. Тѣзи безработни вие сте подпомогнали съ една нищожна сума: въ 1926/1927 г. съ 109.000 л., въ 1927/1928 г. съ 1.119.000 л., въ 1928/1929 г. съ 1.649.000 л., въ 1929/1930 г. съ 1.167.000 л. Раздѣлете тѣзи суми на помощта, давана на единъ работникъ въ продължение на 3 месеца, и ще получите, че сте подпомогнали 1.000—1.100 работника. Кѣде оставатъ другитѣ до 37.000? Голѣмата маса не е подпомагана. И заради туй завчера тукъ се яви специална делегация отъ страна на Свободния синдикаленъ съюзъ въ България и поднесе подробно изложение, въ което сѣ посочени инспекциитѣ заедно съ числото на безработнитѣ и съ числото на подпомогнатитѣ. Тамъ е казано изрично, че, следъ провѣрка отъ работническитѣ синдикати, се оказва, че въ Габрово е имало, къмъ началото на м. февруарий т. г., 2.600 безработни, въ Варна — 3.200, въ Бургасъ — 3.400; въ Русе, на 9 февруарий, отъ общия брой 7.880 работници, заети въ индустрия, търговия и занаяти, 3.800 сѣ били безъ работа; въ Враца — 52%, въ Плевнъ — 64%; въ Ломъ, на 3 февруарий т. г., е имало 290 работници безъ работа.

С. Мошановъ (д. сг): Каква е била базата на тази регистрация?

И. Януловъ (с. д): За да се има идея за безработицата — не по общи статистически цифри, а конкретно — въ това изложение се даватъ данни за фабричитѣ въ София и въ други градове. Така, въ металната фабрика Калпакчиевъ, въ София, презъ 1927 г. сѣ работили 480 работници,

през 1929 г. — 160, а към 1 януарий т. г. — 16; в вагонната фабрика в София през 1927 г. сж работили 260 работници, през 1929 г. — 180, а през януарий т. г. — 38; в металната фабрика Мюлхаупт, в Русе, през 1927 г. сж работили 328 работника, през 1929 г. — 194, а през януарий 1931 г. — 65; в металната фабрика Манукян, в Русе, през 1927 г. сж работили 200 работника, през 1929 г. — 94, през януарий т. г. — 8, и т. н. Тъзи цифри съвпадат с цифритъ, които ви четохъ завчера, за намаляване производството в нашата индустрия с 40% и най-много в металната индустрия — с 50%.

Тъй че, г. г. народни представители, не бѣше това само единъ викъ отъ лѣво, че в България има безработица. Вие виждате, че цифритъ се кръстосватъ и доказватъ голѣмия фактъ, че има безработица. Помислете за тѣзи безработни, които сж свързани с майка и баща, с братя и сестри, с съпруга и деца, които изпадатъ в тежкото положение на една социална деградация, която по-нататкъ преминава в физиологическа деградация, която пъкъ свършва с смъртъ. Помислете за тѣзи малки деца, които посрещатъ бащата, безъ да може той да имъ даде хлѣбъ.

С. Мошановъ (д. сг): Я оставете тѣзи приказки!

И. Януловъ (с. д): Тѣзи хора не могатъ да направятъ онова, което сж извършвали по-преди за своя домъ, за своитъ семейства, за културата си, за възпитанието на собственитъ си деца.

С. Мошановъ (д. сг): Знаемъ го.

И. Януловъ (с. д): Не ви говоря туй, за да бия на вашитъ чувства.

С. Мошановъ (д. сг): Само затуй го говорите.

И. Януловъ (с. д): Нито цифритъ, които изнасямъ, нито моитъ речи сж отъ такъвъ характеръ, да биятъ на чувствата ви. Азъ говоря поразителни факти. Тѣзи факти показватъ, споредъ списъка, който ви четохъ, че 104 работника сж се самоубили.

С. Мошановъ (д. сг): Нѣма Ваша речъ, в която да не говорите за самоубити.

И. Януловъ (с. д): Нѣма да пропусна речъ, г. Мошановъ, докогато съмъ тукъ и докогато съмъ живъ, да не посочвамъ тази страшна цифра на 104 самоубити работници.

Министъръ Д. Мишайковъ: Г. Януловъ! Позволете да Ви прекъсна. Да се приказва само за самоубититъ, то е една мъчна работа. Не може така. Трѣбва да се направи анкета за причинитъ на самоубийствата, за които Вие правите алюзия. Нали така?

И. Януловъ (с. д): Да.

Министъръ Д. Мишайковъ: Защото не е сигурно, че всички самоубийства се дължатъ на онѣзи причини, които Вие посочвате. Нѣма съмнение, че една стопанска криза влияе косвено и прѣко за увеличаване числото на самоубийствата — това е така, никой не спори по този въпросъ — но да се смѣта, че цѣлиятъ брой на самоубийствата се дължи изключително на стопански причини, това, безъ по-нататъшни доказателства, е въпросъ, който виси въ въздуха.

Д. Жостовъ (мак): Митко и Първолѣтка, и тѣ ли сж жертва на безработицата?

И. Януловъ (с. д): Моля, г. генерале, Вие сте човѣкъ с добро сърдце, позволете да не Ви отговоря сега. — 680 души самоубити има презъ 1930 г.

Министъръ Д. Мишайковъ: Презъ 1929 г. колко сж?

И. Януловъ (с. д): Написалъ съмъ цѣла книга по това и въ нея ще намерите всички данни.

С. Мошановъ (д. сг): Именно тая книга е много виновата съ тия писания!

Министъръ Д. Мишайковъ: Тамъ е въпросътъ. Трѣбва да се сравнява. И азъ малко съмъ статистикъ — ще ми позволите да дамъ едно обяснение. Нали трѣбва да установимъ истината?

И. Януловъ (с. д): Изслушайте ме и тогава възражайте.

Недейте мисли, че смѣтамъ всички тѣзи 680 самоубити за работници. Азъ проследявамъ, какъ сж се развивали самоубийствата в България: в първитъ години — 80, следъ това 100, 200, 300, и тази верига на самоубийствата расте непропорционално на увеличението на населението. Всички тѣзи данни съмъ писалъ на български, на френски, на английски

С. Мошановъ (д. сг): Тамъ е нещастieto.

И. Януловъ (с. д): Следъ това разпредѣлямъ самоубийствата по причини, като вземамъ тѣзи причини само въз основа на оставенитъ бележки и данни. Отъ тѣзи 680 самоубити, голѣмата маса, близо 400 души, сж хора на бедната класа, хора на мизерията, и като наемни работници вземамъ само 200 души. Отъ тѣзи 200 случая (къмъ Д. Жостовъ) спадамъ, г. генерале, всички онѣзи, които сж се самоубили по причини семейни, сантиментални.

Д. Жостовъ (мак): По злоупотребления.

И. Януловъ (с. д): По злоупотребления, макаръ че обикновено работницитъ не злоупотребяватъ, защото нѣма какво да злоупотребяватъ. — Вземамъ причинитъ, както сж посочени въ статистикитъ на полицията и писмата — тѣ сж достояние на всички, може да се четатъ, да се критикуватъ, и т. н. Следъ това изчислявамъ самоубийствата на работници в България за две години по причина на мизерия.

Министъръ Д. Мишайковъ: Кѣде е установено, че сж се намирили въ безработица самоубийцитъ?

И. Януловъ (с. д): Именно това ще Ви кажа. — Въ съответнитъ прафи въ моитъ изследвания се даватъ сведения, че за 2 години срѣдно имаме по 50 самоубити безработни отъ мизерия. Откъде събирамъ тѣзи сведения? Събирамъ ги не само отъ Министерството на вътрешнитъ работи, не само отъ Дирекцията на полицията, но и отъ всички съобщения, които се даватъ на прокуратурата. Г. министре! Вие сте най-добре запознатъ съ статистиката, и азъ се надѣвамъ на Вашето съдействие, за да се тури редъ въ областта на тѣй наречената морална статистика. Разбира се, като имаме сведения само отъ Дирекцията на полицията, като имаме само писмата на самоубититъ, не може да се говори за пълна точност. Въ това отношение сме съгласни. За това азъ поддържамъ, че по въпроса за безработицата дошло е време да станатъ грижитъ на българската държава извънредно голѣми.

Министъръ Д. Мишайковъ: Г. Януловъ! Нали обещахте, че ще ми позволите да кажа нѣколко думи? Тукъ има два въпроса. Първо, постоянното увеличение броя на самоубийствата се дължи не само на икономически причини, които сж случайни и разпрѣснати равномерно навсѣкѣ, но и на промѣни, които ставатъ непрекъснато въ човѣшката психика и нервна система. Второ, за да може да се направи изводъ за това, дали увеличението на числото на самоубийствата се дължи на влошенитъ стопански условия, необходимо е да се направи сравнение: да се вземе броятъ на самоубититъ презъ година, когато съществува известно благосъстояние, когато нѣма стопанска криза, и да се сравни съ броя на самоубититъ презъ година, когато има стопанска криза. И тогава разликата, която ще остане въ тежестъ на годината съ стопанска криза, правилно е, по логиката, да се отнесе къмъ причината „стопанската криза“. Обаче това, което казва г. Януловъ, не бѣше отъ този характеръ. Той не направи такова сравнение. Ще ми позволи г. Януловъ — понеже вземамъ катедрата по статистика — да му напомня, че по този начинъ трѣбва да се правятъ изводи отъ статистическитъ числа.

И. Януловъ (с. д): Благодаря на г. министра, че посочи тѣзи два критерия. Точно тѣ сж запазени напълно въ моята книга. Първиятъ критерий е да се подири на какво се дължатъ тѣзи самоубийства, дали нѣма влияние на културно-психически условия. Тукъ, г-да, позволявамъ си да отворя една малка скоба, за да ви кажа, че точно въ тѣзи страни, въ които животътъ най-силно кипи и въ които би трѣбвало да допустнемъ най-голѣмо увеличение

на самоубийствата — това ще намерите в моята книга — има решително спадане на самоубийствата. Така беше до 1929 г. в Съединените щати, макар че войната оказа решително влияние за увеличение на самоубийствата в цял свят; но от 1929 г., след засилване на стопанската криза, там има кресчендо увеличение на самоубийствата.

На какво се дължи чувствителното намаление на самоубийствата в Англия, дори след войната? Дължи се на социалната и политика. Там, където е гарантирана старостта — защото максимумът на самоубийствата е между старите — там човък няма да дойде до самоубийство.

Министър Д. Мишайков: По-добре беше да четете числа, вместо да разсъждавате по този въпрос.

И. Янулов (с. д): Ако искате, да Ви държа една лекция по самоубийствата, аз бих могъл да Ви донеса статистически цифри, най-подробни.

С. Мошанов (д. сг): Вие я държите във всяка Ваша реч.

И. Янулов (с. д): Аз ви соча цифри за самоубийства във България. Вие ми правите теоритически възражения, и аз Ви отговарям теоритически. Вие казвате, че първият критерий е, дали самоубийствата се дължат на икономически причини.

С. Мошанов (д. сг): Посочете това с цифри от България.

И. Янулов (с. д): Аз ви казвам, че първата основна причина е намаляването на благосъстоянието — то докарва увеличение на самоубийствата. Вие искате да Ви дам цифри за България. Е добре, аз Ви ги казвам и Ви моля да ги проверите. Посочих Ви преди малко, че самоубийствата във България са расли постепенно: като започват кръгло от 100 — още тази вечер може да разполагате с напечатаните в моята книга официални данни, както и с тия, взети в моята анкета включително до 1930 г., напечатана напоследък в „Юридически преглед“ — достигат до 400, след това до 500, увеличават се на 600 и достигат до 680. Този бърз ход на самоубийства във България след войната съвпада с бързото увеличение на престъпността след войната. И въ единия, и въ другия случай за България не може да се посочат точни цифри, защото при Дирекцията на статистиката не се води морална статистика, а има само статистика на произшествията, тъй както тя се дават от Дирекцията на полицията.

Министър Д. Мишайков: Въ коя страна има морална статистика? Никъде. Има криминална статистика, има статистика на самоубийствата, статистика на убийствата, на произшествията, на пожарите и т. н., но морална статистика няма. И даже теоритически, философски, отрича се възможността да има статистика на морала.

И. Янулов (с. д): Тя се нарича морална, защото включва морални явления. Но имаме ли ние статистика на самоубийствата във България? Тя сега започва да се създава. Ние имаме само статистика на произшествията, която се дава от Дирекцията на полицията. Моите изследвания, при тия трудни условия, установяват единъ безспорен факт — че самоубийствата се увеличават поради влошаването на стопанския живот.

Вторият въпрос е дали вземаме въ съображения данните във България за тази специална причина. Та, г. министре, аз разполагам само с туй, с което мога да разполагам — с данни, които ни дава майка България, с данни, които ни дава Дирекцията на полицията, и с известни регистрации въ прокуратурата, и въз основа на тѣзи данни изнасям единъ материалъ. Вие не чухте този списък, който посочих, на 104 работници, които са се самоубили. Отъ това и вие, и аз, и други въ Дирекцията на статистиката ще вземем поводъ, за да приготвимъ необходимите формуляри за събиране на по-подробни данни, за да можемъ да теглимъ много по-точни статистически изводи. Така че сега азъ процедирамъ точно въз основа на принципите на науката, но въ кръга на туй, което ни дава нашата страна. Отъ тѣзи данни вадя заключение за процента на самоубийствата във България, въ градовете и т. н., но за безработните вземамъ данните такива, каквито ги имаме, само голите факти, и ги прочитамъ. И тогава азъ питамъ: самиятъ този фактъ не ви ли тревожи, когато можехме да имаме едно уредено под-

помагане, една система за настаняване и за даване субсидии на безработните?

Г. г. народни представители! Въ същото време ние се намираме и предъ другъ фактъ — че фондътъ за социални осигуровки, специално смѣтката „Безработица“, разполага съ 72.000.000 л., отъ които 49.000.000 л. въ наличност и 23.000.000 л. дългъ на държавата. Макаръ че имате тѣзи 72.000.000 л., вие подпомагате само съ нѣколко стотици хиляди лева. Въ продължение на редица години въ нашия бюджетъ се предвиждатъ извънредно малки суми, инспекциите на труда не разполагатъ съ кредити, а има маса работници, които са изпълнили всички тежки условия, за да иматъ право да получатъ помощъ, но не са я получили. Тѣзи условия са: въ продължение на 2 години най-малко 52 седмици да са внасяли редовно вноските си, най-последната седмица да са били на работа, да иматъ редовни осигурителни книжки, и т. н. Въпреки че е имало маса такива работници, които са изпълнили тия тежки условия, инспекцията на труда въ миналото не можаха да изпълнятъ своите задължения, да имъ дадатъ помощта, по липса на достатъчно кредитъ.

Министър Д. Мишайков: Тръбва да декларирамъ, че поисканите до днешенъ моментъ кредити отъ инспекциите са делегирани.

С. Мошанов (д. сг): И даже въ много инспекции са останали непотърсени кредити.

И. Янулов (с. д): Отъ кога?

Министър Д. Мишайков: Каквото е искано до днесъ, делегирано е.

И. Янулов (с. д): Вие можете да говорите за последния моментъ, че каквото е искано, е делегирано.

Министър Д. Мишайков: Да.

И. Янулов (с. д): Безъ съмнение, не мога освенъ да бъда доволенъ, ако, следъ всички тѣзи кредити, следъ всички Ваши декларации тукъ, най-последния моментъ, са делегирани кредити. Но, г. министре, азъ Ви соча точни цифри, взети отъ министерството, отъ които е ясно, че съ сумата 1—1½ милиона лева презъ 1928/1929 г. са подпомогнати стотици работници. Какъ си обяснявате вие цял тоя процесъ? Нима трѣбваше да оставимъ, щото мизерията, лемагогията и внушенията да изведатъ работниците на улицата? Радвамъ се сега, че г. министърътъ на труда ни декларира, че поне въ последния моментъ ще се отговори на исканията на тѣзи работници, които са заявили въ инспекцията. Но трѣбва да констатирамъ голѣмия фактъ, че имаме 72.000.000 наличност по смѣтка „Безработица“, че разполагаме съ такава голѣма наличност, която не се използва, защото, както много пъти съмъ изтъкналъ, първо, има неуредица, второ, маса работници нѣматъ редовни осигурителни книжки и, трето, въ инспекцията до известно време липсваха разполагаеми кредити. Е добре, сега какво се прави? Вие сами заявявате, че въ България има 37.000 души безработни. Вземаме тая цифра за върна.

Министър Д. Мишайков: 29.000 души са на 1 февруарий.

И. Янулов (с. д): Г. министърътъ на финансите въ своето експозе, каза, че са 37.000. Вие, г. министре, сега казвате, че са 29.000. И моите сведения са къмъ тая цифра, но ако прибавите и безработните въ разните занаяти, въ търговията, въ съобщенията, тая цифра става много по-голяма. Но да вземемъ, че безработните са 30.000 души. Допуснете, че вие решите да подпомогнете 1/3 отъ тия безработни, т. е. само 10.000 души. Да допуснемъ, че другите, за нещастие, нѣматъ налепени марки, не са се регистрирали, не са внасяли въ продължение на 52 седмици вноските си. Ако решите да подпомогнете 1/3 отъ безработните, т. е. 10.000 души, съгласно закона въ продължение на три месеца, т. е. 90 дена, да имъ дадете, ако не са женени, по 15 л. на день, ако са женени по 25 л., да вземемъ срѣдно по 20 л., трѣбва да дадете на човѣкъ по 1.800 л., или на всичките 18.000.000 л.

Министър Д. Мишайков: Вие предполагате, че всичките тия 10.000 работници непременно трѣбва да бъдатъ подпомагани въ продължение на три месеца, което не е фактическото положение.

И. Януловъ (с. д): Точно затуй вземамъ само $\frac{1}{3}$ отъ безработниѣ. Но азъ трѣбва тукъ веднага да Ви корегирамъ, г. министре — че масата безработни у насъ оставатъ продължително време такива. Тѣ сж въ тютюневото производство, въ строителството, въ индустриѣ, които 3—4 месеца презъ годината не работятъ. Тѣ получаватъ своята помощъ за 12 седмици, както е казано въ закона.

Министъръ Д. Мишайковъ: Презъ мъртвия сезонъ не получаватъ.

И. Януловъ (с. д): Реално не получаватъ, но азъ ви казвамъ по закона какво трѣбва да бѣде — не ония, които се смѣтатъ като изключение. Тази безработица е свързана съ голѣми икономически явления въ България. Вие давате помощъ 12 седмици, заради туй азъ правя една фигуративна смѣтка. Азъ намалявамъ, както виждате, безработниѣ, не ги вземамъ 100 или 50 хиляди, вземамъ ги, както ги даде г. министърътъ на финанситѣ въ своето експозе, 37.000 души, намалявамъ ги на 29—30 хиляди души, както казвате Вие, и отъ тия 30.000 души азъ вземамъ само 10.000 души, на които трѣбва да подпомогнете, както е предвидено въ закона. У насъ имамъ assurance, нѣма assistance. Такова има другаде. Ето, въ Германия, следъ като се подпомогнатъ безработниѣ, и следъ като нѣма да получаватъ нищо повече отъ фонда, подпомагатъ се отъ общиниѣ, за да не останатъ немилѣ, недраги на пѣтя. Та, азъ ви казвамъ, ако речете да подпомогнете само тия 10.000 души, необходими сж 18 милиона лева. А Вие, г. министре, предвиждате разходъ по фонда осигуровка за безработица само 7 милиона лева. Както виждате, тая сума не е достатъчна да бждатъ подпомагани даже $\frac{1}{3}$ отъ безработниѣ, че тя не отговаря дори и на шестинката. Ето защо азъ моля г. министра на търговията да увеличи тая сума. Азъ се надѣвамъ, че той ще ме подкрепи въ бюджетарната комисиѣ, когато азъ ще направя предложение да се увеличи тая сума, защото отъ тая малка смѣтка, която правя тукъ предъ васъ въ пленума и която е минимумъ на минимума, сж необходими 18 милиона лева. Необходимо е, г. г. народни представители, разходътъ по осигуровка безработица да бѣде увеличенъ, за да може г. министърътъ да разполага съ кредитъ, за да подпомогне безработниѣ, които ще потърсятъ помощта на фонда. Най-сетне, ако се предвидятъ 18-тѣ милиона лева, това не значи, че всичкитѣ ще бждатъ изразходвани. Но имайте, г. министре, този кредитъ, защото тогава, когато ще прилагате закона за общественитѣ осигуровки, вие трѣбва да разполагате съ кредитъ, а ще похарчите толкова, колкото ще се явятъ да потърсятъ на законно основание помощта на фонда. Но така, както бѣше предвиждано въ по-минали години по единъ милионъ, това е, г-да, смѣшно и не бива да се прави.

Г. г. народни представители! Злоупотрѣбихъ съ вашето време и затова минавамъ къмъ края на своята речъ. Трѣбва да ви кажа, обаче, че съ този бюджетопроектъ се законодателствува, правятъ се измѣнения почти въ цѣлото наше социално законодателство. Азъ чувамъ възражението на нѣкои отъ васъ: какъ е възможно, нима всички социални закони се измѣнятъ? Да, всички безъ остатъкъ. Разбира се, не цѣлата материя, но известна частъ отъ тѣхната материя.

Е добре, азъ правя едно формално възражение на г. министра и го моля да обясни тукъ, защо е постѣпилъ по този начинъ, защо не е внесълъ отдѣлни законопроекти за измѣнение на сѣществующитѣ социални закони и специално законъ за Дирекцията на труда? Мене, обаче, много повече ме интересува въпросътъ по сѣщество. Г. министре! Вие измѣняте съ бюджетопроекта закона за общественитѣ осигуровки въ неговитѣ най-сѣществени пунктове. Не бѣше много отдавна, въ 1929 г., . . .

С. Мошановъ (д. сг): Въ 1928 г.

И. Януловъ (с. д): . . . или 1928 г., когато гласувахме една конвенция на международната конференция по труда, подписана въ Женева и приета отъ насъ въ Парламента, че ще трѣбва възмездие, възнаграждението, давано въ случай на злополука, да отговаря на срѣдната заплата на работника въ последнитѣ 25 дни, умножена на 300. Това ние прокарахме въ единъ специаленъ законъ. Тогава се стигна до едно разумно положение: ако работникътъ се намира въ инвалидностъ, вследствие злополука, 100%, въ такъвъ случай, значи при инвалидностъ 100%, работникътъ продължава да получава една пенсия, равна на неговата заплата, умножена на 300. Но явиха се нѣкои особени случаи. У насъ осигу-

ровката на наемнитѣ работници нѣма максимумъ на заплата, както въ други страни. У насъ има работници и съ 5, и съ 6, и съ 7 хиляди лева месечна заплата, а нѣкои и съ 8 хиляди лева. Но ще кажете къде? — Въ банкитѣ. И тѣ сж задължени да внасятъ, и тѣ протестиратъ, протестирали сж и предъ менъ, казвайки: „Ама защо ни задължаватъ да внасяме, ние не се признаваме за работници“. Нашето законодателство въ този случай не предвижда единъ максимумъ на заплата, не се казва, че за работникъ се смѣта и се осигурява само оня, чиято заплата е до 6 хиляди лева най-много, и че който получава повече не се осигурява. Имайте предъ видъ, че осигуровкитѣ на работнициѣ даватъ привилегии. Държавата внася милиони въ тия осигуровки. Както виждате, държавата дължи на фонда вече 150—200 милиона лева; тя внася вноски, които ние претендираме да бждатъ за всѣки фондъ 16 милиона лева годишно. Следователно, туй е привилегия на работнициѣ. Работодателитѣ и тѣ внасятъ. Включватъ се всичкитѣ работници, но работнициѣ съ голѣми заплати не разбиратъ това благо, създадено въ случая за тѣхъ — покриване на риска — и тѣ много пѣти възставатъ противъ него. Но, така или иначе, законътъ така, както се прокара, гарантираше на работника въ случай на злополука това, което би му далъ единъ съдъ, на една юридическа база, при оценка на инвалидностъ 100% — покриване на вредитѣ и загубитѣ. Този е голѣмиятъ принципъ на Международното бюро на труда.

С. Мошановъ (д. сг): Които ние сме надминали.

И. Януловъ (с. д): Въ нѣкои страни се придържатъ въ конвенцията, кждето е казано $\frac{2}{3}$ — толкозъ е и въ германския законъ. Защо е казано $\frac{2}{3}$ въ германския законъ? Германцитѣ казватъ така: да, ако той е въ съдѣ, ще вземе не $\frac{2}{3}$, а $\frac{1}{3}$, понеже му се е отнела всичката възможностъ за работа, а трѣбва да компенсирашъ тая загуба и затова му давашъ тая пенсия. Но Международното бюро на труда туря $\frac{2}{3}$, защото и тукъ има една социална база, понеже внасятъ работодателитѣ вноскитѣ, и пенсията е гарантирана чрезъ социалната осигуровка. Нашиятъ законъ отъ 1917 г. сжщо казваше, при случай на инвалидностъ 100%, да се дава помощъ месечно въ размѣръ $\frac{2}{3}$ отъ заплата. Измѣнихме го въ 1924 г., като турихме суми доста малки, свършено малки, които не задоволяваха работнициѣ, понеже се касаеше не за помощъ специално въ случай на болестъ, а се касае за случаи, при които е отнета поради травматизмъ или професионална болестъ способността за работа. Но въ тая законъ, неотговарящъ и на теорията, и на здравата юридическа мисль, вмъкна се въ 1929 г. едно измѣнение, което вече споменахъ. Сега се поставя единъ максимумъ: не може да бѣде повече отъ 36.000 л. годишно, т. е. по 3.000 л. на месецъ. Това е едно рѣзко измѣнение, противъ което възставамъ.

С. Мошановъ (д. сг): Да се отбележи, че възставате.

И. Януловъ (с. д): Ако ще фиксирате една цифра, която да не могатъ да надвишаватъ отпусканитѣ инвалидни пенсии или наследствено-инвалидни пенсии въ случай на злополука, въ никой случай не можете да фиксирате, че най-голѣмата сума, която работникътъ ще получава, може да бѣде само 3.000 л.

Министъръ Д. Мишайковъ: Не увреждате ли интереситѣ на работнициѣ?

И. Януловъ (с. д): Питате, не се ли увреждатъ интереситѣ на работнициѣ. Вие съ това искате да кажете, г. министре, че има работници, които получаватъ надъ 100 л. на день. Да, има такива. Голѣма частъ отъ специалиститѣ работници получаватъ 100—120—150 и даже до 200 л. на день. Защо на тѣхъ въ този случай да имъ отнемемъ едно право? Г. министърътъ казва: не, то не е въ полза на работнициѣ. Да, ако се вземаха тѣзи пари отъ единъ фондъ, по който оставатъ резерви, а тука имаме репартиции. Пъкъ има и принципи. И понеже се касае и за наследствено-инвалидни пенсии, когато се говори за максимална сума, какво ще дадете на вдовитѣ, на сирачетата? Ако децата сж 4—5, ще имъ дадете по 20%, значи, ще имъ дадете 20 л. Ами ние отиваме къмъ военно-инвалиднитѣ пенсии, кждето сме въ една груба несправедливостъ, че на децата на хората, които сж загинали по бойнитѣ полета, даваме по 5—6 л. пенсия! Тукъ, обаче, имаме едни частно-правни отношения, отношения при злополука, особено съ признаване на професионаленъ рискъ.

Направени сж още известни измѣнения, срещу които не възставамъ, защото сж справедливи. Казано е: пред-

приемачитѣ на обществени предприятия вмѣсто сами да внасятъ, вноскитѣ имъ се задържатъ направо.

Министъръ Д. Мишайковъ: За да се избѣгнатъ разноснитѣ.

И. Януловъ (с. д): Да се избѣгнатъ разноснитѣ. За да се избѣгне лепенето на марки по книжкитѣ: 2% по фондъ „Болестъ и майчинство“, 3% по фондъ „Инвалидностъ и старостъ“, 1% за „Безработица“. И по-нататѣкъ — вмѣсто да се лепятъ маркитѣ, пише се единъ специаленъ текстъ и се регистрира. Следователно, никоя ситуация не може да бѣде изплатена, безъ да се събере тази сума. Това е, безъ съмнение, една добра мѣрка.

При тия измѣнения, г. г. народни представители, е казано, че при Министерството на търговията и труда се създава Дирекция на труда и общественитѣ осигуровки. Вие я преименувате така, което е по-право. По-рано се смѣташе — Дирекция на труда и обществена хигиена.

Министъръ Д. Мишайковъ: То е чуждо изобретение.

И. Януловъ (с. д): Добре. — Сега е писано много по-право: Дирекция на труда и общественитѣ осигуровки, съгласно законитѣ отъ 1918, 1924, 1926 г. Ако разгърнемъ съответната таблица за заплатитѣ въ тая дирекция, надѣвамъ се, г. министре, да се съгласите съ менъ, че Вие правите едно основно измѣнение на отдѣлението на труда.

Министъръ Д. Мишайковъ: Съгласенъ съмъ.

С. Мошановъ (д. сг): Е, за това трѣбва да го похвалите.

И. Януловъ (с. д): На инспекторитѣ на труда вие създавате едно мѣстожителство, различно отъ административното разпредѣление, по което се ръководѣхте досега, но едно разпредѣление много по-правилно. Вие не гледате кѣде има окръженъ управителъ, а гледате повече работници. Вие не гледате кѣде има околийски началници, а кѣде има маса работници, които се нуждаятъ инспекторътъ да бѣде при тѣхъ. Това го разбирамъ. Вие създавате една нова статистическа служба и, ако не се лъжа, имате единъ специаленъ чиновникъ актюеръ.

Министъръ Д. Мишайковъ: Съветникъ.

И. Януловъ (с. д): Съветникъ, актюеръ, вече математикъ, който ще прави изчисления. Отъ друга страна съ създаването на дирекцията измѣняне и други закони, цѣлата система на лѣкари-хигиенисти се измѣня — и, споредъ менъ, не въ лошъ смисълъ — не господаритѣ да заплащатъ на лѣкаритѣ, а фондътъ да заплаща. Отъ Вашитѣ думи, г. министре, мога да схвана — понеже потози въпросъ сѣ казани само две думи — че Вие смѣтате да организирате единъ фондъ отъ вноскитѣ на работодателитѣ, съ който Вие да заплащате на лѣкари-хигиенисти.

Министъръ Д. Мишайковъ: Да.

И. Януловъ (с. д): Досега, когато работодателятъ му плащаше, . . .

С. Мошановъ (д. сг): Той ставаше агентъ на работодателя.

И. Януловъ (с. д): . . . ами той нѣма да състави актъ на работодателя. Слава Богу, този голѣмъ недостатѣкъ сега се премахва.

Д-ръ В. Руменовъ (мак): Пакъ остава за надници отъ 200 л. нагоре.

И. Януловъ (с. д): Нѣкои отъ измѣненията, които вие правите, сѣ резултатъ на практиката, която имате досега. Когато създавате цѣла дирекция, позволете да искаме единъ законъ за нея. Когато измѣняте други закони, позволете да искаме да внесете специални законопроекти, защото, наредъ съ тия измѣнения, вие правите две колосални грѣшки. Едната грѣшка не е само Ваша, може би е най-малко Ваша, а е грѣшка на финансовия министъръ и на финансовата политика, която се препрѣчва на пътя на социалната политика на държавата. Първата грѣшка е, че сѣ реорганизиране на инспекцията на труда се изпуска изъ предъ видъ голѣмиятъ принципъ, за който министърътъ на труда, въ времето на Радославовото управление, два пѣти си дава оставката. Той бѣше предметъ на едно мое предложение — за изборнитѣ инспектори на

труда. И успѣхме въ края на краищата да го наложимъ, като посочихме . . .

С. Мошановъ (д. сг): Недейте плака за изборнитѣ инспектори, защото нѣма да бѣдатъ ваши.

И. Януловъ (с. д): Първиятъ министъръ на труда, покойниятъ Жечо Бакаловъ, макаръ и националлибералъ, мой противникъ, мога да кажа има голѣми заслуги, може би затова, защото едно време е билъ социалистъ . . .

С. Мошановъ (д. сг): Доколкото зная, билъ е пачатарски работникъ.

И. Януловъ (с. д): . . . и затова може би е останало въ душата му нѣщо социалистическо. Той тогава два пѣти си дава оставката — което азъ соча за примѣръ — за прокарването на този принципъ. Въ 1921 г. направихъ едно предложение. Г. Буровъ тогава бѣше на Вашето мѣсто, и ми каза, което ще ми кажете и Вие сега: „Ами знаете ли, г. Януловъ, кои ще бѣдатъ избрани?“

С. Мошановъ (д. сг): И това възражение не Ви го правя, съ огледъ на това, че ще бѣдатъ избрани Ваши политически противници, но ще бѣдатъ инспектори, които нѣма да си гледатъ работата, а ще правятъ политика, вследствие на което ще бѣдатъ недееспособни. Това е смисълътъ на възражението, а не че искамъ да кажа, че ще бѣдатъ Ваши политически противници.

И. Януловъ (с. д): Азъ поддържамъ помощницитѣ-инспектори да бѣдатъ избрани не защото нѣкои отъ тѣхъ ще бѣдатъ или не отъ Работническата партия, а за да се намѣри единъ отдушникъ. Дайте го този отдушникъ, за да се даде възможностъ на работницитѣ да иматъ при официалния инспекторъ на труда помощници-инспектори на труда, избрани отъ работницитѣ, които ще служатъ като съединително звено между официалната инспекция на труда и работническитѣ синдикати. Това съединително звено трѣбва да го има. Въ Англия инспекторитѣ-работници се поддържатъ отъ самитѣ тредюниони; тѣ ги поддържатъ затова, защото инспекторътъ на труда е единъ чиновникъ, единъ бюрократъ, който трѣбва да бѣде въ непрекъснатъ контактъ и подъ непрекъснатъ контролъ на работническитѣ синдикати.

Второто основно възражение, което правя, втората голѣма грѣшка, която се допуска, г. г. народни представители, е, че цѣлиятъ ресоръ на труда пада въ тежестъ на общественитѣ осигуровки. Въ 1924 г. министърътъ на търговията се ухитри, азъ бихъ казалъ, да хвърли инспекторитѣ на труда — единъ държавенъ ресоръ за контролъ на едно държавно законодателство, което дотогава нѣмаше нищо общо съ работническитѣ осигуровки, защото въ 1917 г. вие ги нѣмахте — върху гърба на работническитѣ фондове, на математическитѣ резерви. И сега ние виждаме, че и последниятъ остатѣкъ отъ разходъ въ Министерството на търговията, който се покриваше отъ държавния бюджетъ, отъ страна на самата държава, се хвърля на гърба на общественитѣ осигуровки. По този начинъ ние имаме една сума въ бюджета въ фондоветѣ отъ около 17—18 милиона разходъ за функциониране на Дирекцията на труда, включително съ инспекторитѣ на труда.

Министъръ Д. Мишайковъ: Административнитѣ разходи.

И. Януловъ (с. д): Тия 17 милиона лева, г. г. народни представители, не бива държавата да ги прехвърля на работническитѣ фондове, а трѣбва сама да си ги плаща, макаръ че инспекторитѣ на труда могатъ да ѝ спомогатъ при събирането на вноскитѣ и при изплащането помощитѣ на работницитѣ. Азъ поддържамъ — макаръ че може да ми се направятъ известни възражения, и вие ще видите, че въ скоро време ще се съгласите съ менъ — че инспекторътъ на труда трѣбва да си остане инспекторъ на труда по прилагане на законитѣ — въ тѣсенъ смисълъ, за покровителство на труда, работния день, надници, помирнитѣ съдилища, хигиена на труда, предпазване отъ злополуки, безопасностъ и т. н. — а пѣкъ функционеритѣ, чиновницитѣ на тази математическа служба, която се казва „Обществени осигуровки“, трѣбва да си бѣдатъ отдѣлно. Въ инспекцията на труда виждамъ тази смѣсница: инспекторътъ на труда е отрупанъ точно съ тия смѣтки. Той има една голѣма отговорностъ. Вече 6 присѣди имаме срещу инспектори на труда, помощници, счетоводители, на тъмнитѣн затворъ. Г. г. народни представители! Азъ не желая да бѣда жестокъ. Азъ не ви говоря за престѣпления въ от-

дълението на труда — да оставим на съда да си каже своята дума: но за тия инспектори на труда азъ искамъ да кажа и една добра дума.

С. Мошановъ (д. сг): Два часа вече говорите.

И. Януловъ (с. д): Свършвамъ. — Макаръ че тѣ сж за осъждане, макаръ че тѣ сж получили своята присъда, но, г-да, много отъ тѣхъ ги злоупоставяте, когато ги карате да извършватъ инспекции въ работилниците по две на година, а това сж хиляди и хиляди заведения, и да иматъ и ресора на осигуровките. Представете си: София само има 31.000 наемни работници, и си представете, г-да, че този инспектор на труда ще трѣбва да контролира, да носи отговорност, да дава обяснения и по социалните осигуровки на работниците! До едно раздѣляне, до едно диференциране на службите ще дойдемъ и затуй азъ намирамъ, че това омиване ръцетъ на г. министра на финансите и това хвърляне на тѣзи 16—17 милиона лева разности върху обществените осигуровки е единъ много голѣмъ недостатъкъ.

Г. г. народни представители! Завършвайки своята речъ по двата голѣми въпроса за бюджета на различните фондове — съжалявамъ, че по фондовете на другите министерства не мога да се спра, не защото нѣма какво да се каже, но заради туй, защото нѣма време — въпроса за пенсиите за изслужено време и въпроса за социалните осигуровки, азъ поддържамъ, че грѣшките, извършени досега, и грѣшките, вършени и сега, сж извънредно голѣми. Азъ осъждамъ тая политика на безгрижност, която я е имало, осъждамъ и всички тия извършени грѣшки. Храня, обаче, една надежда, че въ утрешния день тия, които ще дойдатъ следъ васъ, тия, които ще дойдатъ следъ насъ, ще се въодушевяватъ отъ голѣмата мисълъ за социална политика, отъ голѣмата мисълъ да бждатъ всички единъ спрямо други хора, човѣци, отъ голѣмата мисълъ, която спаси Германия отъ социалната революция въ единъ моментъ, когато тя има 5.000.000 безработни, само благодарение на това, че има една добра система за настаняване и че дава 2.800.000.000 райхсмарки за подпомагане на безработните. Въ едно време на криза, подъ която и тя се гъне, тя спаси своята страна отъ бунта на тия 5 милиона души, който можеше да дойде, ако не отъ тѣво, то отъ дѣсно. Тая социална политика спрямо бедния трѣбва да стане душа и плътъ на цѣлата стопанска политика, на цѣлата финансова политика. Защото — азъ виждамъ — пакъ се рисуватъ хоризонти и предъ Европа, и предъ цѣлия свѣтъ, които могатъ да бждатъ кървави, ако ние оставимъ страстите, неволята и мизерията отъ една страна, и отъ друга страна грубостта на богатия, на владѣлеца да тържествуватъ, но които хоризонти могатъ да бждатъ зора на едно истинско възраждане на човѣчеството, на едно възплътяване на Христовия принципъ: „Обичайте се единъ другиги!“, ако тръгнемъ по пътя на социалната правда. (Ръкоплѣскания отъ социалдемократите)

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Стойчо Мошановъ.

С. Мошановъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Не съмъ азъ този, който искамъ да замѣгля бързия ходъ на бюджетите. Но понеже г. Януловъ въ своята речъ поиска да види безгрижие тамъ, където е имало само изпълненъ дългъ отъ страна на управлението на Демократическия съговоръ, налага ми се да кажа нѣколко думи, като възражения на нѣкои неточности, които той съзнателно или несъзнателно допусна въ своята речъ.

Единъ отъ упрѣците, които г. Януловъ направи на бюджетите на фондовете и по-специално на този, който мене ме интересува, бюджета на фонда „Обществени осигуровки“, бѣше, че въ закона за бюджетите на тия фондове сж били предвидени известни мѣрки, чрезъ които се измѣнявали досегашни законоположения на известни други закони. Но когато г. Януловъ бѣше повиканъ да разгледа конкретно и поотдѣлно тѣзи мѣрки, ние чухме отъ него само одобрения и похвали, че тѣ сж предвидени.

И. Януловъ (с. д): За нѣкои — да.

С. Мошановъ (д. сг): Абсолютно за всички, както азъ ще искамъ да Ви докажа. Но когато Вие даже за нѣкои отъ тѣхъ намѣрихте, че тѣ сж бързи, навремени и много полезни, азъ мисля, че ние бихме направили една голѣма грѣшка, ако, подъ страхъ да не ги направимъ въ продължение на една година, ние бихме лишили отъ известни блага тѣзи, които трѣбва да се ползуватъ отъ фонда за

„Обществени осигуровки“, или бихме замедлили правилното извършване на службите на фонда „Обществени осигуровки“.

Това е единъ много старъ въпросъ, за който се спори въ елементарните учебници по финансово право, че съ закона за бюджета не бивало да се измѣняватъ отдѣлни закони. Но азъ мисля, че тогава, когато се касае за такива измѣнения, които сж въ връзка съ упражнението на самия бюджетъ, ние не бива да бждемъ толкова формалисти.

И, действително, какво се гони съ измѣнението на тия законни норми, най-напредъ на закона за обществените осигуровки?

Първото и много съществено измѣнение, то е че не може да има пенсия за злополука по-голѣма отъ 36.000 л. годишно. Г. г. народни представители! Това се налага вследствие едно безразборно и непредвидено нито отъ законодателя, нито отъ смисъла въобще на закона за обществените осигурования даване на пенсия въ случай на злополука. Напоследѣкъ по злополука сж давани пенсии въ размѣръ 7—8 хиляди лева месечно на хора, които абсолютно никога нищо не сж имали общо съ работничеството, което законътъ има предъ видъ да подпомогне. Напр., на наследниците на единъ журналистъ, убитъ на улицата, вследствие на политически или други сплетни, е отпусната пенсия отъ 7.000 л. месечно, понеже падналъ убитъ при изпълнение на журналистическия си дългъ! Трѣбваше, значи, да се тури единъ плафонъ, една най-висока пенсия отъ 3.000 л. месечно. Азъ искамъ ние всички да си отговоримъ добросъвестно: не изпълняваме ли дълга си къмъ българското работничество, когато му осигуряваме една максимална пенсия отъ 3.000 л. месечно? Ами това е днесъ срѣдната заплата на българските чиновници, това е днесъ срѣдната пенсия на чиновниците за изслужено време, които пенсии, знаете, каква тежестъ представляватъ за държавния бюджетъ. Ами ние по отношение на пенсиите за злополука сме единствена държава въ свѣта, която плаща въ този размѣръ, който ние плащаме. Азъ имамъ предъ себе си тия конвенции на Международното бюро на труда, които г. Януловъ ни напомня, че сме ратифицирали. Добре, но тия конвенции ни задължаватъ да плащаме 2/3 отъ получаваната надница, а ние плащаме 100%. Когато плащаме 3.000 л. месечна пенсия за 25 работнически дни, това значи, че осигуряваме пълната надница на всички работници, които получаватъ надници до 120 л., а 120 л. е днесъ най-високата надница на квалифициранъ работникъ. Надъ тоя максимумъ 36.000 л. сж банковите чиновници, банковите директори, минните инженери и др., но не тѣхъ цели да закриля социалното законодателство, защото тѣ биха могли, както казахъ, по другъ начинъ да се осигурятъ, понеже иматъ срѣдства.

И. Януловъ (с. д): (Казва нѣщо)

С. Мошановъ (д. сг): Азъ казвамъ, че тѣ, благодарение на голѣмите заплати, които получаватъ, могатъ да се осигурятъ за злополука надъ този максимумъ при частни осигурителни дружества. Това, което ние събираме днесъ отъ българския занаятчия, отъ българския индустриалецъ, ние не го събираме, за да даваме голѣми пенсии на хора, които съ своята заплата могатъ да се осигурятъ другаде и да получатъ обезщетение въ случай на злополука.

Съ това не само се извършва една справедливостъ, но се внася единъ редъ, като се иматъ предъ видъ не само интересите на този, който получава пенсия, но и интересите на тия, които плащатъ пенсиите. Така че не по финансови причини правимъ това намаление. Съ това намаление ние искаме да защитимъ и тия, които сжщо днесъ се огъватъ подъ гнета на стопанската криза — занаятчиите и индустриалците.

Другите измѣнения г. Януловъ ги намира, че сж умѣстни. Измѣненията на закона за хигиената и безопасността на труда той ги намира, че сж отлични. Измѣненията на закона за осигуровка и настаняване на работа, сжщо напълно ги одобрява. Така че като се изцедятъ едно по едно възраженията, които се правятъ, ще се види, че въ сжщностъ съ всички измѣнения се правятъ полезни работи.

Ще кажа нѣколко думи по въпроса, който повдигна г. Януловъ относно беработицата и за безгрижието, въ кавички, на управлението днесъ. Г. Януловъ говори 3/4 за безработицата, но отъ тия 3/4 половинъ частъ посвети на самоубийствата. Но на това, което ние сме направили, за да осигуримъ горе-долу безработията, за да намалимъ това обществено зло — безработицата — въ България, той почти не се спрѣ по понятни причини. Г-да! Срещу безработицата държавата се бори по два начина: като създава работа, или като подпомага безработните. По отношение

създаването на работа, за да се премахне безработицата, управлението, изходящо от Демократическия сговор, въ продължение на 4—5 години е взело такива мърки, каквито въ миналото едва ли са мислили да вземат. Заемът за настаняване на бълганците не бѣше ли едно грандиозно дѣло за премахване безработицата въ България? Не настаняха ли се тия десетки хиляди нещастници, които договорът за миръ изхвърли въ нашата страна? Не дадоха ли се повече отъ 2 милиарда лева за тѣхното настаняване, погашенията и лихвитъ на които тежатъ на българския данъкоплатецъ? Ами една значителна частъ отъ възстановителния заемъ не се ли отидѣли за българскитѣ държавни желѣзници, за строежъ на гари, мостове и други съоръжения, въ които по-голѣмата частъ отъ нашитѣ строители-работници намѣриха своето препитание? Ами съ двѣтѣ репарационни вноски, които се отсрочиша вследствие земетресението, не се ли създаде единъ траенъ поминѣкъ въ продължение на две години на строителното работничество въ България? Това сѣ крупни дѣла, които сѣ извършени именно съ огледъ да се отстраня безработицата. Ами само преди нѣколко дни ние гласувахме 20 милиона лева заемъ на Дирекцията на желѣзницитѣ отъ фонда „Безработица“, които тя се задължава да употреби изключително за надници: като се смѣтне, че срдната надница днесъ е 100 л., ще могатъ надъ хилядо строителни работници да бѣдатъ ангажирани въ работа при настѣпващия строителенъ сезонъ. Какво повече може да искате отъ насъ, освенъ това, което е човѣшки възможно, съ огледъ скромнитѣ срдства на държавата, днесъ да направимъ? Но всички тия мѣрки показватъ едно: че по въпроса за безработицата нѣма безгрижие, че по този въпросъ се мисли, че по този въпросъ се взематъ мѣрки разумни, съ огледъ податнитѣ сили на населението и финанситѣ на държавата въ този моментъ.

Но ние, г. г. народни представители, сме отишли и по-нататѣкъ. Какъ може да се говори за безгрижие на днешното управление, което е създадо за българското работничество осигуровката за безработица, старостъ, инвалидностъ и т. н.? Нѣма държава на Балканския полуостровъ, па и по-далече отъ насъ, която да е разрешила този въпросъ така, както ние сме го разрешили. И това не сѣ праздни приказки, това не сѣ закони, които ще останатъ въ забвение, приложението на които ще зависи отъ каприза на инспекторитѣ на труда, а това сѣ закони, свързани съ парични жертви отъ страна на работодатели и държава. Днесъ всѣки работникъ, когато е безъ работа, има 25 л. помощъ дневно. Като имаме предъ видъ, че срдната надница днесъ е къмъ 50 л., то значи, че ние днесъ плащаме на безработния една помощъ равна на 50% отъ надницата му. Ами такъвъ процентъ не се плаща даже на германския и английския работникъ, който е безъ работа. За това не бива ли да се държи смѣтка? И това го прави бедна България, която е потисната отъ репарационни задължения и отъ много други тежести отъ войната. Държавата, индустриалцитѣ и занаятчицитѣ отидѣли отъ своитѣ оскудени срдства, за да дадатъ на безработния една помощъ въ размѣръ, въ който не се дава помощъ, както казахъ, въ голѣмитѣ индустриални държави, а държавитѣ, които ни забикалятъ, не сѣ и помислили да даватъ. Може ли при туй положение, г. г. народни представители, да се излиза на тази трибуна и да се започва съ думата „безгрижие“ и да се завършва съ думата „безгрижие“? Какво можемъ ние повече да дадемъ отъ това, което опитътъ и науката въ напредналитѣ страни сѣ ни показали, че може да се направи въ това отношение? Да се създадатъ предприятия, въ които да се ангажиратъ работници, или да се осигури чрезъ една задължителна вноска помощта, която трѣбва да се даде на безработния — всичко това ние сме го изчерпали. Ама помощитѣ, казва, които сте раздавали, сѣ незначителни. Това не е по вина на управлението, нито на министра, нито на отдѣлението. Разполагаеми суми по фонда „Безработица“ има надъ 50 милиона лева, обаче годишно се харчи една незначителна сума. Вината трѣбва да я търсимъ въ работничеството и въ тия, които сѣ ужъ призвани да го ръководятъ. Тѣ сѣ длѣжни да напомнятъ за неговитѣ права и то само трѣбва да се грижи за защитата на тия свои права. Ако отъ тия работнически синдикати не бѣха останали скелети; ако въ комунистическитѣ синдикати не се говорѣше за политика и бунтъ, а се говорѣше какъ да се затвърдятъ правата на работничеството, нѣмаше да дойдемъ до положението 2/3 отъ българското работничество да бѣде съ неизправни работнически книжки, и когато единъ работникъ отиде при инспектора на труда, последниятъ да му каже: вашата книжка е водена абсолютно нередовно; вие сте работили при отдѣлни работодатели, обаче вие не сте си търсили правата; вие не сте заявили въ инспекцията да се наложи глоби на про-

винилия се работодателъ за неспазване закона; вашата книжка е нередовна, и ако азъ, като отчетникъ, ви платя, значи да дамъ пари отъ джоба си; отъ джоба си не мога да ви дамъ помощъ. — Нужно е възпитание, нужна е една по-голѣма работа въсрдъ нашето работничество, за да може то да свикне съ цѣлия механизъмъ по прилагането на работническитѣ закони. И къмъ насъ ли вие грѣбѣте да отправите тия упрѣци? Ние ли сме виновни, че българското работничество, което вие водите въ продължение на 30—40 години, и сме ви оставили пълната свобода да го водите — жѣлти синдикати не правимъ, конкуренция не правимъ — сте го оставили въ невежество по отношение неговитѣ права? На насъ ли, на Демократическия сговоръ ли, ще правите упрѣкъ? Ние сме му дали всичкитѣ срдства за защита на неговитѣ интереси, ние сме му дали права по закона, ние сме му дали възможностъ да добие просвѣта. Какво можемъ ние повече да направимъ? Вие имате по-голѣмъ дългъ отъ насъ, който трѣбва да изпълните, да ги направите...

И. Януловъ (с. д.): Вѣрно е това, но на работодателя лежи задължението да лепи маркитѣ. Трѣбва да погледнете и на задълженията на работодателятѣ.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): Азъ поглеждамъ и тамъ, макаръ работодателятѣ да се огвѣватъ въ това неблагоприятно за тѣхъ време. Но азъ питамъ: кога нѣкой работникъ е показалъ на нѣкое неизпълнение на задълженията отъ страна на нѣкой работодателъ, и инспекцията да не е взела съответнитѣ мѣрки? Вие не можете да ми посочите такъвъ случай. Както има кражба, както има убийство, така може да има и неизпълнение на социалнитѣ закони. Вие можете да ни обвинявате само въ случай, че се окаже, че за посоченитѣ нарушители на законитѣ ние не сме налагали съответнитѣ санкции. Не само това, Министерството на търговията, промишлеността и труда ще иска да се измѣни въ това отношение законътъ, защото г. Мишайковъ не смогна да подписа актоветѣ за нарушение на социалнитѣ закони. Отнемайки му това много време, той, за да бѣде улесненъ, си направи гугуменъ печатъ, който изглежда, че Административниятъ съдъ не ще признае. Затова именно предвиждаме едно измѣнение за закона, съ което да му дадемъ право да го подписватъ по пълномощие. Както виждате, никакъвъ упрѣкъ на насъ не може да ни се направи по въпроса за безработнитѣ.

Я. Сакжзовъ (с. д.): Г. Мошановъ! Вие смѣсвате Демократическия сговоръ съ Министерството на търговията, промишлеността и труда и съ самото правителство.

С. Мошановъ (д. сг): Естествено, управлението е солидарно.

Я. Сакжзовъ (с. д.): Това не е право. Демократическиятъ сговоръ може да представлява, да кажемъ, господаритѣ — тѣзи, които по неволя сѣ дали известни права и привилегии на работничеството, но ние говоримъ за правителството, което изпълнява законитѣ. И мисълта на г. Илия Януловъ е именно тази: какво прави правителството, Министерството на търговията, неговитѣ органи изпълняватъ ли си службата?

С. Мошановъ (д. сг): Азъ мисля, че Демократическиятъ сговоръ направи това — идентифицирамъ работата на Министерството на търговията, промишлеността и труда съ управлението на Демократическия сговоръ.

Я. Сакжзовъ (с. д.): Организирането на работницитѣ и т. н. е едно срдство. Не бива, обаче, правителството да взема страната на ония, които изклончватъ. За това е думата.

С. Мошановъ (д. сг): Чия страна сме взели ние и кога сме сторили това?

Я. Сакжзовъ (с. д.): Цѣлата Ваша речъ е въ това: докато работницитѣ не отидатъ да тропатъ и да си защитаватъ правата, дотогава нѣма кой да имъ ги даде.

С. Мошановъ (д. сг): Мисълта ми е свършено друга. Азъ казвамъ, че работницитѣ иматъ дългъ да посочватъ на властѣта нарушенията на законитѣ въ своитѣ работилници, защото, при наличността на тая контрола, съ която разполагаме — единъ инспекторъ въ единъ голѣмъ окръгъ — властѣта не може да узнае всички нарушения. Този инспекторъ не може въ

всѣки моментъ да прави ревизия. Той днесъ може да мине и да състави актъ, или да намѣри, че работилницата е изправна, но той не може на следния денъ да мине пакъ. И азъ казвамъ: ако имаше по-голъма грижа у работника по отношение правата, които му даватъ законитѣ за закрила на труда, и ако той съобщава нарушенията, винаги Министерството на търговията, промишлеността и труда ще взема съответнитѣ мѣрки. Азъ посочихъ вече примѣра съ г. Мишайкова, който просто не може да насмогва да подпише актове.

Я. Сакъзовъ (с. д.): Министерството на търговията, промишлеността и труда може да държи една позиция по друга отъ оная, която иматъ работницитѣ и работодателитѣ. Ако има времена, когато работницитѣ не могатъ да изпълняватъ своя дългъ или не могатъ да бждатъ тъй активни, както е днесъ, при тая криза, тогава дългъ е на правителството и на неговитѣ органи да се притекатъ на помощ на слабия, който тъй или иначе е дезориентиранъ и дезорганизиранъ и не може да си запази правата. За туй ми е думата.

С. Мошановъ (д. сг): Азъ това именно казвамъ. Това именно правимъ ние. Тая наша грижа, г. Сакъзовъ, ще видите въ новата организация, съ която замѣстваме старитѣ окръжни инспекции на труда, защото тѣхнитѣ седалища бѣха опредѣлени не съ огледъ на работническитѣ агломерации, а съ огледъ на административнитѣ центрове. Създаваме сега районни инспекции на труда, въ самитѣ работнически центрове, за да можемъ да осигуримъ единъ по-бързъ, сигуренъ и навремененъ контролъ и за да можемъ да направимъ чрезъ инспекциитѣ на труда това, което вие казвате, че работническото не може само да направи. Именно това ние правимъ чрезъ новата организация — Дирекцията на труда и общественитѣ осигуровки.

Г. Януловъ каза: „Ама какъ вие създавате едно голѣмо, хубаво дѣло безъ законъ?“ **Г. Януловъ** е свършено неправиленъ въ това отношение. Законътъ за общественитѣ осигуровки, който гласувахме презъ 1924 г., въ своя чл. 41 изрично казва, че може отдѣлението за труда да се превърне въ Дирекция на труда, значи достатъчно е това да стане съ бюджета. Това превръщане на отдѣлението на труда въ Дирекция на труда става, значи, по силата на закона. Схемата на цѣлата тая организация е въпросъ чисто бюджетенъ и административенъ, и той е получилъ, споредъ мене, своето много добро и много правилно разрешение въ бюджета на Дирекцията на труда.

Но **г. Януловъ** — и съ тоя му последенъ упрекъ азъ ще свърша — казва: „Да, ама вие прехвърляте върху фонда „Обществени осигуровки“ всички разходи по прилагане трудовото законодателство въ България.“ **Г. Януловъ** народни представители! **Г. Януловъ** не си е далъ смѣтка за това, което има тукъ въ законопроекта за бюджета на фондветѣ.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Той избѣга, нѣма го тукъ.

С. Мошановъ (д. сг): Той си каза словото, нѣма защо да чуе опровержението!

Нѣкой отъ социалдемократитѣ: Той е тукъ, сега ще дойде.

С. Мошановъ (д. сг): Въ всички страни признаватъ две положения — системи въ това отношение. Едната е: вноскитѣ, които хранятъ касата на общественитѣ осигуровки, се подѣлятъ между работодателитѣ и работницитѣ, а административнитѣ разходи за управлението на тази каса се поематъ отъ държавата, Втората, това — която ние сме възприели, е: тритѣ фактора — държава, работници и работодатели — даватъ по равна вноска. Но винаги оправданието за участието на държавата съ равна вноска е било, че тя съ това помага да се покриятъ административнитѣ разходи по общественитѣ осигуровки. Ние прехвърляме всички инспекции на труда върху фонда „Обществени осигуровки“, защото цѣлата организация на инспекциитѣ по труда е свързана извънредно тѣсно не, ами се покрива съ функциониранието на фонда „Обществени осигуровки“. Нѣма защо да ви изброявамъ всичкитѣ функции на инспекторитѣ по труда, но тѣ се абсолютно покриватъ съ работата по фонда „Обществени осигуровки“.

По отношение на лѣкаритѣ-хигиенисти. Разходитѣ за тѣхъ не лѣгатъ върху фонда „Обществени осигуровки“. Въ закона за бюджета изрично се казва, че вноскитѣ, които досега работодателитѣ, индустриалцитѣ плащаха на лѣкаритѣ, които лѣкари индустриалцитѣ бѣха задължени да иматъ по силата на закона за хигиената и безопасността на труда, днесъ, вмѣсто да ги плащатъ непосред-

ствено на лѣкаритѣ, ще ги внасятъ на държавата, а държавата ще си назначи свои лѣкари, които да бждатъ по-свободни въ ревизитѣ, които правятъ на индустриалнитѣ предприятия отъ гледна точка на хигиената. Така че това, което се предвижда като новъ разходъ за лѣкаритѣ-хигиенисти, не лѣга върху прихода отъ вноскитѣ на работницитѣ, а се покрива отъ единъ новъ приходъ, който се предвижда съ закона за бюджета, а именно отъ вноскитѣ, които трѣбва да внасятъ индустриалнитѣ предприятия. Съ тази реформа се облекчаватъ индустриалнитѣ предприятия, защото вноската, която тѣ ще плащатъ по закона за бюджета, е много по-малка отъ вноската, която сѣ плащали досега.

И разходитѣ за машиннитѣ инженери за контрола на парнитѣ котли, която служба минава къмъ инспекцията по труда, не лѣга върху фонда „Обществени осигуровки“, защото въ закона за бюджета на фондветѣ се постановява, че предвиденитѣ такси, които се събиратъ за ревизия на парнитѣ котли, отиватъ въ фонда „Обществени осигуровки“, за да компенсиратъ разходитѣ за ревизията на парнитѣ котли.

Както виждате, г. г. народни представители, свършено системно, свършено правилно се обединяватъ всички служби на хигиената и безопасността на труда и общественото осигуряване въ една дирекция, като се предвиждатъ и съответнитѣ разходи, безъ абсолютно да се нарушаватъ принципитѣ на общественитѣ осигурявания, които сѣ легнали въ нашитѣ закони.

Г. г. народни представители! Тѣзи сѣ нѣколкото бележки, които имахъ да направя по поводъ речта на **г. Януловъ** и да обърна вниманието му по отношение на безработицата, за която той употребилъ по-голъмата частъ отъ своето време за горене, че едвали друго управление въ друга държава, отъ тѣзи, които сѣ по-близо до насъ, които сѣ на нашия уровень на социално развитие, на културно развитие, ако искате, въ този моментъ на стопанска криза полага повече грижи за своето работничество, отколкото управлението на Демократическия сговоръ за българското работничество. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ **г. Калоянъ Маноловъ**.

К. Маноловъ (зан): **Г. г. народни представители!** Бюджетътъ на фондветѣ не малко засѣга и дребнитѣ стопански съществувания, занаятчийскитѣ, и затова азъ не мога да не взема думата по него и да изкажа нашитѣ болки и тежнениа въ връзка съ фонда „Обществени осигуровки“ и прилагането на нашитѣ социални закони, които, трѣбва да подчертая, ние първи отъ всички други държави почнахме да прилагаме следъ войната. Азъ съмъ ималъ и другъ пътъ случай да кажа, че **г. Янко Сакъзовъ** навремето, като министъръ на търговията, създаде за нашето работничество доста благоприятни закони, обаче, за голѣмо съжаление, тѣ не бѣха оценени добре. И днесъ още се констатира, че съзнанието на работническото у насъ не е порастнало дотамъ, че да търси и използва правата, които му даватъ тия закони. Много право забеляза преждеговорившиятъ, че работническитѣ синдикати сѣ излѣзли, така да се каже, отъ релситѣ на своята задача, да провъвѣщаватъ работницитѣ по отношение на тѣхнитѣ права.

Г. г. народни представители! Дълга да подчертая, че е много голѣма тежестъта на вноскитѣ за злополука, които внасятъ беднитѣ занаятчийски съществувания. Законътъ за организиране и подпомагане на занаятитѣ съ изпититѣ, които се предвиждатъ въ него, разпокъса, раздробя занаятчийскитѣ стопанства и създаде много дребни съществувания. Днесъ въ градоветѣ всѣки, който е добилъ правото на майсторъ, съгласно закона за организиране и подпомагане на занаятитѣ, се е настанилъ въ отдѣлно дюкянче, държи въ работилницата си, и то само презъ известно време отъ годината, 1 или 2 проходящи работници, и нито тѣ сѣ достигнали, нито пъкъ той е достигналъ до такъвъ културенъ уровень, че да разбира формалноститѣ, които трѣбва да се изпълнятъ по закона, и често пѣти несполучливо върши нарушения. Държа да обърна вниманието ви и на това, че законътъ, съ неговитѣ санкции за неизпълнението му, тежи само върху работодателитѣ, а работникътъ не носи никаква отговорност. Освенъ това, вие трѣбва да знаете, . . .

Т. Стоилковъ (д. сг): И ние трѣбва да знаемъ, и вие трѣбва да знаете.

К. Маноловъ (зан): . . . че има работници, които не желаятъ да иматъ осигурителни книжки, даже влизатъ въ спорове съ работодателя, и когато се направи ревизия, съставя се актъ на работодателя, а работникътъ не носи

никаква отговорност. Азъ смѣтамъ, че и работникътъ трѣбва да носи известна отговорност, ако не се е снабдилъ съ осигурителна книжка. По този начинъ работникътъ като се премѣсти въ друга работилница, ще се явява при новия си работодател съ уредена книжка и ще облекчи положението на работодателя, който е длъженъ да държи въ исправностъ осигурителната му книжка.

Г. г. народни представители! Работниците основателно отказватъ да иматъ книжки и затова, защото плащането на помощта, която имъ се дава въ случай на болестъ или на безработица, става много трудно. Азъ имахъ случай въ бюджетарната комисија да изтъкна, че трѣбва да се намѣри начинъ за навременното изплащане помощта на безработните работници. Зная случаи, когато работникъ останалъ безъ работа, за да получи 200—300 л. помощъ, губи по цѣли месеци въ инспекцията на труда, докато си получи паритъ. Веднѣжъ ще му кажатъ, че нѣма кредитъ, другъ пътъ ще изтъкнатъ друга причина, трети пътъ ще изтъкнатъ трета причина. И днесъ въ нѣкои отъ инспекциите на труда има съ стотици хиляди лева неизплатени помощи за безработица. Веднѣжъ азъ отидохъ при инспектора на Варненската инспекция по труда и го попитахъ: г. инспекторе, защо не изплащате тѣзи помощи? Той ми отговори: „Имаше недоразумение между Смѣтната палата и нашия отчетникъ, но сега въпросътъ се уреди и подиръ 3—4—5 дена ще почнемъ да изплащаме тѣзи суми“. Това бѣше въ края на декемврий миналата година, обаче и до днѣнъшнъ още не сѫ изплатени помощите; тѣзи 3—4—5 дена станаха 3 месеца.

Г. г. народни представители! Има и другъ единъ въпросъ. Вие знаете, че аптекарите отпускатъ лѣкарства на кредитъ. Варненските аптекари ми обещаха да ми донесатъ смѣтки, за да видите колко иматъ да взематъ отъ фонда. Напр., единъ аптекаръ има да взема 40—50 хиляди лева и не му ги плащатъ. Ако фондътъ е предназначенъ да покрѣща разходите, направени за работниците, трѣбва да се намѣри най-после начинъ за изплащането на тѣзи разходи.

Министъръ Д. Мишайковъ: За тази година е предвидено да се изплати половината отъ дълга на фонда, а съ идущия бюджетъ ще се изплати всички.

К. Маноловъ (зан): Все пакъ азъ не мога да не отбележа този фактъ. Ако инспекторътъ или помощникътъ му мене и констатира нѣкоя нередовностъ, веднага съставя актъ на работодателя, за да плати баснословна глоба на държавата, а държавата, която има много задължения къмъ фонда, не ги плаща и нѣма кой да я застави да ги плати. Ето защо, азъ подхвърляхъ нѣкъде: трѣбва бирникътъ да отиде да ѝ връжи червено известие.

По неправилното разпредѣление на сумитъ за застраховката „Злополука“. Г. Стойчо Момановъ този въпросъ не засегна. Имате, г-да, едно неправилно разпредѣление. Заставяте и общаря, и занаятчията съ единъ-два работника да понася еднакъвъ процентъ съ индустриалеца отъ загубитъ за тая застраховка. Азъ мисля, че въ занаятчийските работилници едва ли има една злополука на 10,000. Въ занаятчийската работилница нѣма никакъвъ рискъ за злополука, когато въ индустриалното предприятие рискътъ е много голѣмъ и затуй за него вноската трѣбва да бѣде по-голѣма. Това, обаче, не се взема въ предвидъ и миналата и по-миналата година, когато министъръ на търговията бѣше г. Бобошевски, на всички занаятчици се изпратиха известия да платятъ по 5—600 л. за година и хората се видѣха въ чудо отъ кѣде да взематъ тия пари. Ето защо, азъ смѣтамъ, че въ това отношение се налага едно ревизиране на закона, като се превърли по-голѣмата тежестъ върху индустриалните предприятия. Азъ апелирамъ къмъ г. министра да обърне по-сериозно внимание на този въпросъ и се надѣвамъ, че въ бюджетарната комисија той ще бѣде разрешенъ правилно, като се възприеме да плащатъ само работилниците, които презъ цѣлата година иматъ 5 и повече отъ 5 души работници и се освободятъ ония работилници, които въ известенъ сезонъ въ продължение на нѣколко месеца, иматъ само по единъ, двама работника, както и малките занаятчийски работилници, каквито благодарение на правилика за майсторските изпити, има извъредно много.

Смѣтамъ, че тия нѣколко бележки, които изказахъ, ще се взематъ подъ внимание отъ г. министъра и че ще направи нужното да се внесатъ измѣнения въ закона, за да може тия несъобразности да се премахнатъ и да се облекчи положението на дребните занаятчици. Никой отъ насъ не е противъ осигуряването на работничеството, но азъ питамъ: съ какво сме осигурили дребните занаятчици? Защото, азъ трѣбва да ви кажа, че има търговци, които сѫ изгубили капитала, съ който сѫ разполагали — 200—300,000 л. — и днесъ нѣматъ нищо и тѣх-

ната пенсия ще бѣде да прогѣгатъ рѣчка предъ черквата или да тръгнатъ съ патерици като просяци. Въ сѣщото положение сѫ и дребните занаятчици. Днесъ единъ занаятчия като свърши живота си е въ такова материално положение, че трѣбва сдружението да тръгне отъ дюкянъ на дюкянъ да събира помощи, за да го погребатъ. Това е положението на занаятчията. Азъ мисля, че трѣбва да се помисли по-сериозно за занаятчийството, което не е малка частъ отъ нашия народъ. Както се даватъ пенсии на работниците, така трѣбва да се даватъ пенсии и на занаятчийците, които сѣщо така не малко сѫ дали за тая страна.

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата г. министърътъ на търговията.

Министъръ Д. Мишайковъ: Въпросътъ за труда и за социалната политика на нашата държава е единъ отъ сѣществени въпроси на държавното управление. Трудътъ е основниятъ активенъ факторъ въ стопанската дейностъ, следователно, дългъ е на държавата, чрезъ своето управление, да държи смѣтка за условията, при които се намира трудътъ, за неговите нужди, и да търси срѣдства за задоволяването на тия последните. Не можемъ да си представимъ хармонично развитие на обществото, безъ да съществува еднаквото зачитане отъ страна на държавата на всички фактори на производството и на стопанската дейностъ. Толкова повече това има значение за така наречения изпълнителенъ трудъ, който е най-многоброенъ и който се намира при особени условия на съществуване. Наемниятъ трудъ въ неговата форма на изпълнителенъ трудъ, е поставенъ при по-малко благоприятни условия, отколкото сѫ условията, при които се намиратъ всички други категории трудъ, участващи въ стопанската дейностъ, категории, които сѫ свързани съ притежание на известни богатства, или на известни срѣдства за производство. Социалната политика на всички цивилизовани държави се явява именно като изразъ на необходимостта да се държи смѣтка за особените условия, въ които се намира наемниятъ трудъ, въ връзка съ неговото основно и голѣмо значение, както по отношение на стопанския животъ така и по отношение на социалния миръ, на социалната хармония. Държавата е длъжна да създаде условия за засилване на социалния миръ, а социалниятъ миръ ще бѣде толкова по-сигуренъ, ще бѣде толкова по-крепъкъ, колкото е по-еднакво зачитането на всички фактори на стопанската дейностъ. Нашата държава, изхождайки отъ тия съображения, твърде рано тръгна по пътя на една широка социална политика. Казвамъ, твърде рано, защото сегашното състояние на нашето социално законодателство, можемъ откровено да го кажемъ, е изпреварило организационното развитие на нашата държава. Това положение има своята добра страна, има и своята отрицателна страна. Добрата страна се състои въ това, че ние се показваме действително отзивчиви, каквито трѣбва да бѣдатъ всички къмъ нуждите на труда, къмъ нуждите на работничеството. Лошата страна е, че благодарение на общата несвършена още организация на нашата държава, социалното законодателство, което ние сме възприели, не сме могли още да го приложимъ тъй, както това би трѣбвало да стане въ една добре организирана държава. И затова не трѣбва да ви бѣде чудно, че съ бюджетопроекта за фонда „Обществени осигуровки“, който имате предъ васъ си, се предвиждатъ и известни промѣни, засѣгащи законитъ по труда въ нашата страна. Азъ приемамъ напълно възражението, което ми направи г. Януловъ, че редното е да се измѣняватъ законитъ чрезъ закони, обаче нѣмаше достатъчно време и затова Министерството на търговията се видѣ принудено да поиска съ закона за бюджета на фондовете известни промѣни на нѣкои постановления въ тия закони, които промѣни сѫ свързани съ ексекутирането на бюджета и на които целта е да допринесатъ за по-голѣмата рационализация на нашата социална политика и специално на фонда „Обществени осигуровки“. Азъ благодаря на г. Януловъ, че той, покрай критиката, която направи, подчерта сѣщевременно полезността на нѣкои отъ тия промѣни на социалните закони у насъ.

Позвовете ми да се спра съвсемъ накратко върху единъ отъ повдигнатите въпроси.

На първо време ще се спра върху въпроса за безработицата, по две причини: първо, защото въпросътъ самъ по себе си е отъ особена важностъ, и, второ, защото по този въпросъ има подалени две питання — едното питане отъ Работническата партия, а другото питане отъ г. Януловъ, който въ своята речъ засегна този въпросъ.

Трѣбва да ви кажа, че останахъ изненаданъ отъ лекомисления тонъ на питането, което ми отправи представителятъ на Работническата партия. Въ него се поддържа, че

броят на безработните в нашата страна възлиза на 100—150 хиляди души, дори 200 хиляди души, когато по данните на стопанското преброяване от 1926 г. цѣлния брой на наемните работници у нас е около 150 хиляди души. Следъ това въ питането се предлага да се отпуснатъ помощи на тия 150 хиляди души безработни по 2.000 л. месечно, а това значи 3.600.000.000 л. годишно. И, за да се намѣрятъ тия суми, господата отъ Работническата партия предлагатъ да се заличатъ перото на държавните дългове отъ 2.200.000.000 л. (Смѣхъ) да се закрие Главната дирекция за трудовата повинност и кредитътъ за нея — 160.000.000 л., както и да се премахне кредитътъ, предвиденъ за Българската православна църква.

И. Януловъ (с. д): Кѣде това?

Министъръ Д. Мишайковъ: Това се предлага въ питането на представителя на Работническата партия по безработицата.

Министъръ В. Молловъ: (Кѣмъ Илия Януловъ) Това го предлагатъ вашитѣ съюзници — чиститѣ марксисти!

Министъръ Д. Мишайковъ: Струва ми се, г-да, че при тия условия е излишно да се занимавамъ повече съ това питане.

По въпроса за безработицата. Първата задача и мѣчната задача е установяване размѣра на безработицата. Г. Януловъ засегна тоя въпросъ, защото той му е известенъ. Това е една голѣма проблема не само у насъ, но въ всички страни. Нѣма никѣде точна статистика на безработните. Защо? Защото методологически организирането на една пълна и точна статистика на безработните е невъзможно. Но, за да можемъ да броимъ безработните, ние трѣбва да ги знаемъ кѣде сѣ. А ние не знаемъ кѣде сѣ тѣ, за да отидемъ тамъ и да извършимъ преброяването имъ. Следователно, ако искаме да направимъ преброяване на безработните, трѣбва да направимъ едно общо преброяване на населението, и когато направимъ това преброяване, да констатираме кои лица сѣ безработни. Е добре, такова общо преброяване на населението може да се прави само въ 5—10 години единъ път, а нуждата отъ сведения за безработните е текуща, ежедневна. Остава, следователно, другиятъ способъ — текущата регистрация. Текущата регистрация дава толкова по-успѣшни резултати, колкото, първо, е по-добре организирана службата за настаняване на работата, второ, колкото е по-зрѣло самото работническо движение. Който е запознатъ какъ е организирана статистиката на безработните въ странство, знае много добре, че работническите организации сѣ най-главните органи на статистиката за безработните. Затова, струва ми се, е ясно, защо у насъ създаването на една такава статистика е свързано съ особено голѣми мѣчнотии. Нашето работничество още не е привикнало да се ползува отъ бюрата за настаняване. Г. Януловъ прави единъ упрекъ — че ние не сме обрънали достатъчно внимание на службата по настаняването. Азъ ще отговоря, че тая служба всѣка година се развива, по отношение на нея всѣка година се прави по нѣщо. Въ последната година въ организационно отношение има известенъ успѣхъ. И азъ се надѣвамъ, че следъ реформата, която се направи — създаването Дирекция на труда и общественитѣ осигуровки — ние ще имаме още по-голѣми успѣхи. Обаче не трѣбва да се изпуска изъ видъ, че нашето работничество нѣма още въ достатъчна степенъ привичката да се ползува отъ тия бюра за настаняване на работа. Въ това отношение министерството взема нѣкои мѣрки. То изпрати окръжни, съ които препорѣчва на инспекциитѣ по труда и на бюрата за настаняване да пропагандиратъ въ срѣдата на работническото да прибѣгва повечко къмъ услугитѣ на тия бюра за настаняване.

При всички мѣчнотии, Министерството на търговията, промишлеността и труда се опита да нареди едно директно установяване на числото на безработните. Както знаете, досега ние имаме сведения за броя на заетитѣ въ предприятия работници. По колебанието на числото на заетитѣ работници ние се мѣчехме по единъ косвенъ начинъ да установимъ размѣритѣ на безработицата. Обаче този способъ съдържа единъ съществень дефектъ, защото когато се намалява числото на заетитѣ въ предприятия работници, ние не сме сигурни, че разликата сѣ безработни, тъй като ние не знаемъ дали тия работници, които ги нѣма въ предприятия, не работятъ другѣде или сѣ изселили отъ страната. Вследствие на тоя дефектъ, числата на заетитѣ работници могатъ да служатъ само косвено за изчисление размѣритѣ на безработицата.

Министерството на труда нареди една директна статистика, която почива на принципа за анкетно, приближи-

телно преброяване на безработните. Данните отъ това анкетно преброяване, което се извършва редовно всѣки месецъ къмъ първо число на месеца, сѣ приблизителни. Тѣ може би се отклоняватъ отъ действителните данни съ 10—15%, но трѣбва да ви кажа, че и въ странство изчисленията, които се правятъ за броя на безработните, непременно се отклоняватъ отъ действителните данни съ 5—10%. Че това е така, показватъ ни спороветѣ, които недавно се водѣха въ Франция за броя на безработните, както и различните числа, които се даватъ за безработните въ Съединенитѣ щати. Едини изкарватъ безработните въ Съединенитѣ щати 4 милиона и половина, други — 6 милиона, трети — 7 милиона, въобще даватъ се три числа, които съществено се различаватъ.

Но макаръ числата, които сме получили по този директенъ способъ, да не сѣ абсолютни точни, макаръ да сѣ съ едно отклонение отъ действителните числа отъ 10—15%, все пакъ тѣ ни даватъ възможностъ да имаме представа за размѣра на безработицата.

Ето числата за безработните, получени по тоя способъ. На 1 януарий 1931 г. броятъ на безработните у насъ е билъ 35.940 души, отъ които 30 182 души въ сезонна безработица и 5.758 души въ несезонна безработица, както азъ я наричамъ, конюнктурна безработица. Това сѣ цифри, които и г. Януловъ изтъкна въ своето изложение и въз основа на които той правѣше своитѣ изводи. На 1 февруарий т. г. общиятъ брой на безработните вече е билъ 37.347 — значи по-голѣмъ, отколкото на 1 януарий, отъ които въ сезонна безработица сѣ били 31.931 души, а въ несезонна, или въ конюнктурна безработица 5.416 души. На 1 мартъ общиятъ брой на безработните вече е спадналъ на 29.884, отъ които 24.318 въ сезонна безработица и 5.566 въ конюнктурна безработица.

Първата констатация отъ тия числа е, че у насъ грамадната частъ отъ безработните сѣ сезонни безработни.

Д. Нейковъ (с. д): Тютюневитѣ работници предимно.

Министъръ Д. Мишайковъ: Конюнктурнитѣ или несезоннитѣ безработни съставляватъ едва 15—20% отъ общото число на безработните.

К. Маноловъ (зан): Тютюневитѣ работници въ коя категория сѣ?

Министъръ Д. Мишайковъ: Тѣ сѣ именно въ категорията на сезоннитѣ безработни. Числата, които ще ви дамъ по-нататъкъ, ще ви покажатъ, какво е значението на тютюневитѣ работници за размѣра на безработицата.

Втората констатация, която трѣбва да направимъ въз основа на тия данни, е, че на 1 мартъ имаме вече едно чувствително намаление на безработицата, което се дължи именно на смекчаването на мъртвия сезонъ, на започване активността въ тютюневия браншъ. Въ тютюневия браншъ на 1 мартъ, въ сравнение съ 1 февруарий т. г., сѣ били заети 7.881 работници повече, обаче има едно слабо засилване на конюнктурната безработица. Това е вече признакъ, който показва, че безработица у насъ отслабва, може би не съ силенъ темпъ, но имаме едно засилване на конюнктурната безработица презъ онзи сезонъ, когато сезонната безработица започва да намалява.

Какви сѣ размѣритѣ на безработицата въ различните браншове? Ако сравнимъ 1 мартъ съ 1 февруарий, имаме намаление броя на безработните както следва: въ металнитѣ минни отъ 148 на 110; въ текстилната индустрия отъ 1324 на 1.075; въ кожената индустрия отъ 167 на 7; въ дървената индустрия отъ 894 на 847; керамичната и транспортната индустрии сѣ останали безъ промѣна; въ търговията отъ 119 на 103, обаче предполагамъ, че сведенията за безработните въ търговията сѣ най-неточни; тамъ сигурно отклонението отъ действителността е съществено по-голѣмо.

Увеличилъ се е броятъ на безработните както следва: въ металната индустрия отъ 677 на 700; явили сѣ се 7 безработни въ химическата индустрия; въ хартиената индустрия отъ 272 на 353; въ индустрията за храни и питиета отъ 291 на 312, въ индустрията за облѣкло и тоалети отъ 378 на 552; въ строителната индустрия отъ 3.270 на 3.418; въ графическата индустрия отъ 167 на 177 и рѣзни отъ 560 на 1.388.

Г-да! Азъ имамъ и други данни за безработните, обаче ще ми позволите да не се спирамъ на тѣхъ, защото ще загубя много време. Ако ви интересува за минитѣ „Перникъ“, мога да ви кажа, че срѣдниятъ брой на работниците въ минитѣ „Перникъ“ презъ 1928 г. е билъ 4.877, презъ 1929 г. — 5.512, а презъ 1930 г. — 5.797. Изхождайки, следователно, отъ срѣднитѣ броеве годишно на работниците въ минитѣ „Перникъ“, презъ 1930 г. е имало по-

голям сръден брой работници, както въ сравнение съ 1929 г., така и въ сравнение съ 1928 г. Но през декемврий месец 1930 г. имаме едно незначително намаление. Сравнението съ сжщитъ месеци на предшестващитъ години е следното: през м. декемврий 1928 г. — 5.455; през м. декемврий 1929 г. — 6.363 и през м. декемврий 1930 г. — 6.013. Значи, през м. декемврий 1930 г., сравнително съ м. декемврий 1929 г., има едно намаление отъ 350 души. Това намаление отъ 350 души е резултатъ на ограничението на работата въ минитъ „Перник“.

К. Пастуховъ (с. д): Щѣхте да кажете за тютюневитъ работници.

Министъръ Д. Мишайковъ: Ще Ви кажа.

К. Пастуховъ (с. д): Всичкитъ безработни 35.000 души получавали ли сж помощъ?

Министъръ Д. Мишайковъ: Не, броятъ на тия, които могатъ да бждатъ подпомагани, е много по-малкъ. Азъ после ще ви дамъ тия числа, както за тѣзи, които сж настанени, така и за тѣзи, които сж получили помоще. Тия числа сж много малки.

Не ми сж нарѣка цифритъ за тютюневитъ работници, но ще ви кажа само, че отъ кръгло 35.000 души безработни, колкото сж били на 1 януарий тази година, около 28—29 хиляди сж отъ тютюневия браншъ, а останалитъ сж отъ другитъ браншове.

К. Пастуховъ (с. д): Значи, тѣ сж болшинство.

Министъръ Д. Мишайковъ: Да.

Въ другитъ страни цифритъ за безработнитъ сж много по-гольми. Азъ не зная дали има нужда да ви ги процитирамъ, но изчисленията въ всички страни се въртатъ около 20—25 милиона безработни и което е забележително, то е че нѣма още признаци за едно намаление въ числото на безработнитъ. У насъ тоя въпросъ за безработицата тепърва се очертава като нѣщо по-важно и по-сжществено — и затова доскоро, до преди една-две години по този въпросъ ние не сме се спирали много — но значението му въ другитъ страни е много по-големо, отколкото у насъ. Срещу безработицата ще помогне въ края на краищата онсва, което ще разведри изобщо стопанското положение на свѣта. Когато напуснемъ тази епоха на стопанска стагнация, на кризи и преминемъ къмъ единъ подеъмъ, тогава ще вървимъ къмъ намаление на безработнитъ. Обаче азъ имамъ случай преди известно време да кажа тукъ, въ Парламента, че единъ голѣмъ проблемъ е, следъ като броятъ на безработнитъ достигна почти до 25 милиона души, по какъвъ начинъ това грамадно число безработни ще могатъ отново да бждатъ използвани и впрегнати въ стопанския животъ, особено като се има предъ видъ, че една голѣма частъ, може би едната трета, се дължи на така наречената рационализация. И се повдига въпросътъ, дали не е време да помислимъ отъ социално гледище за една рационализация на рационализацията.

И. Януловъ (с. д): Свършено право.

Министъръ Д. Мишайковъ: Защото, г-да, ние тукъ присѣтствуваме, ние сме свидетели на една отъ особено остритъ фази на вѣчния конфликтъ между принципа на стопанския прогресъ, принципа на рационализацията и социалния принципъ. Между тия два принципа има отъ известно гледище единъ конфликтъ. Често пѣти силното развитие, силното приложение на принципа на рационализацията, на прогреса, създава голѣми и остри социални противоречия. Тия противоречия могатъ да стигнатъ до такава, че да стане нужда да се забави малко процеса на стопанския прогресъ, за да може да се засили и социалната хармония и после да се трѣгне напредъ пакъ по пѣтя на прогреса. Не зная дали днесъ не се намираме въ такава една епоха.

Д. Нейковъ (с. д): Трѣбва да се измѣни стопанската система.

Министъръ Д. Мишайковъ: Стопанскитъ системи се мѣнятъ всѣки день, обаче промѣнитъ, които могатъ всѣки день да се направятъ, трѣбва да се акумулиратъ въ продължение на известно време, за да може да се каже, че се минава отъ една фаза решително къмъ друга.

Д. Нейковъ (с. д): Днешната стопанска система е дошла въ непреодолими противоречия.

Министъръ Д. Мишайковъ: Противоречията се дължатъ на основнитъ свойства на човѣшката психика.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. ст): Точно споредъ материалистическото обяснение на историята.

Д. Нейковъ (с. д): Всичко еволюира.

Министъръ Д. Мишайковъ: Да, всичко еволюира. Но азъ не съмъ отъ ония, които мислятъ, че можемъ внезапно, изведнѣжъ да минемъ отъ една фаза решително къмъ нова фаза. Тамъ е всичкото.

Д. Нейковъ (с. д): Безспорно.

Министъръ Д. Мишайковъ: Има разлика между насъ и васъ — за темпа.

Д. Нейковъ (с. д): Безспорно.

Министъръ Д. Мишайковъ: Г-да! Позволете ми да ви съобща нѣколко само данни по дейността на бюрата за настаняване. По отношение на тѣхъ се направи известна критика. Азъ нѣма да се защитавамъ, понеже на това мѣсто (Сочи министерската маса) ние всички сме обвиняеми и трѣбва да понасяме упрецитъ. Обаче все пакъ трѣбва да кажа, че бюрата за настаняване въ нашата страна, при условията, при които се намиратъ, сж дали единъ удовлетеленъ резултатъ. Презъ 1930 г. сж се обрнали къмъ бюрата за настаняване всичко 20.157 души, отъ които 10.070 мъже и 10.087 жени. Отъ тѣхъ сж били настанени на работа 8.324 души, отъ които 4.297 мъже и 4.027 жени. Най-големъ е билъ процентътъ на настаненитъ презъ месецитъ февруарий, мартъ и априлъ — 83%, 49% и 23%, най-малкъ е билъ процентътъ имъ презъ месецитъ юлий, ноемврий и декемврий — 8%, 9% и 3%. По браншове максималнитъ проценти сж: при транспорта, кариеритъ, солницитъ, земледѣлието, електрическа сила, метална индустрия, каменни въглища, метални мини, строителна индустрия, текстилъ, тютюнева индустрия; по-малки проценти на настанени констатираме въ графическата индустрия, търговскитъ професии и керамичната индустрия.

Презъ 1930 г. бюрата за настаняване сж настанили: 4.311 тютюноработници, 1.153 транспортни работници, 800 метални работници, 458 строителни работници, 333 текстилци, 179 работници отъ индустрията за облѣкло и тоалети и 113 работници за добиване на каменни въглища.

Тоя резултатъ, както ви казахъ, не е много блестящъ, обаче е удовлетеленъ при условията, при които се намираме. Мене ми се струва, че е общъ дългъ, както на Министерството на труда, така и на неговитъ органи, а така сѣщо и на работническитъ организации, да работятъ съвмѣстно, за да се привикне нашето работничество, когато остане безъ работа, да се отнася все повече и повече къмъ бюрата за настаняване.

Азъ имамъ случайно най-новитъ данни. Презъ месецъ януарий сж търсили работа 1870 души, а сж настанени 525 души; презъ февруарий сж търсили работа 3.544 души, а сж настанени 653 души. Процентътъ на настаненитъ презъ февруарий по отношение на търсилитъ работа е по-малкъ, защото безработицата бѣше по-голяма, но абсолютниятъ брой на настаненитъ презъ февруарий е малко по-големъ, отколкото презъ януарий.

Раздаденитъ помощи презъ 1930 г. възлизатъ на 945.856 л. Тия помощи сж били получени отъ 3.776 работници, отъ които 3.259 сж получили помощъ за времето до 1 месецъ, 404 за време отъ 1 до 2 месеца, 113 души за време отъ 2 до 3 месеци. Сръдно на единъ работникъ сж се падали по 250 л. Това е при старитъ размѣри на подпомагането — 10 и 16 л. Както знаете, отъ 2 месеца насамъ ние имаме нови размѣри: помощта се увеличи за нежененитъ на 16 л., а за жененитъ — на 25 л. И затова вие ще видите, че презъ м. януарий и февруарий има значително увеличение на сумитъ, които сж разходвани за помощи: презъ м. януарий сж раздадени 106.599 л., а презъ м. февруарий — 851.600 и нѣколко лева. Сръдно презъ януарий и февруарий на подпомогнатъ безработенъ се падатъ 500 л. — два пѣти повече, отколкото сръдното число презъ изтеклата година. За цѣлата минала финансова година — значи отъ 1 априлъ 1930 до 1 априлъ 1931 г. — разходътъ за подпомагане безработнитъ се движи между 3½—4 милиона лева.

И азъ веднага трѣбва да кажа, защо сме предвидили сумата 7 милиона лева за подпомагане безработнитъ презъ идущата финансова година. Разчитаме, че при сжществуващитъ условия подпомагането ще се увеличи не въ повече отъ двоенъ размѣръ, защото подпомагането не зависи

само отъ нашето желание, а, както добре се изрази г. Януловъ и г. Мошановъ, то зависи и отъ числото на работниците, които отговарятъ на условията на закона. Ако, обаче, съ течение на времето тази безработна криза вземе още по-голям, още по-остри размъри и броятъ на работниците които отговарятъ на условията на закона, за да получатъ помощъ, се увеличи, и тази сума не стигне, разбира се, ние ще се занимаемъ съ този въпросъ и ще направимъ нужното, за да се притечемъ на помощъ.

Председателстващъ В. Димчевъ: Г-да! Часътъ е 8. Които сж съгласни да се продължи заседанието до приемане на първо четене законопроекта, който се разглежда, и законопроекта за свръхсметния кредитъ за 1930/1931 финансовата година, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събраниято приема.

А. Пиронковъ (д. сг): Има и други законопроекта, г. председателю. Може и тѣ да се гласуватъ.

Г. Марковъ (з. в): Петъ души дигатъ ржка, а 30 души присъствуватъ.

С. Кърловъ (з. в): Нѣма кворумъ.

Председателстващъ В. Димчевъ: За разискване кворумъ не се иска.

Г. Марковъ (з. в): За гласуване се иска да има кворумъ.

Председателстващъ В. Димчевъ: Ще гласуваме въ понеделникъ, а сега ще продължимъ заседанието, за да разискваме.

К. п. Цвѣтковъ (д): Нѣма да говоримъ на банкитѣ.

И. Хрелопановъ (д. сг): Ти банка ли си?

Председателстващъ В. Димчевъ: Ние искаме да вършимъ работа Омързнаха на хората вече нашитѣ разисквания.

К. п. Цвѣтковъ (д): Ние сме добри християни, а утре е празникъ; да остане за понеделникъ.

Министъръ В. Молловъ: Гарантирате ли, че въ понеделникъ нѣма да бжде сжщото?

Д. Зографски (з. в): Все ще бждемъ повече.

Министъръ В. Молловъ: На друго мѣсто такива дебати се свършватъ въ единъ часъ, а ние ги протакаме петъ часа. Нѣма да остане време за избирателната система!

Министъръ Д. Мишайковъ: Г. Януловъ въ своята речъ.

К. Пастуховъ (с. д): Г. министре! Държавата трѣбва да бжде малко по-щедра въ това отношение. защото, виждате, кризата е много тежка, и азъ се съмнявамъ, дали числото на безработнитѣ ще се намали.

Министъръ В. Молловъ: За избирателната реформа нѣма да остане време.

И. Януловъ (с. д): Касае се за кредитъ.

К. Пастуховъ (с. д): Г. министре! Позволете ми единъ апострофъ. Азъ разбирамъ да не обръщате внимание на комунистическитѣ екстравагантности, защото действително тактиката на болшевизма не е да подпомага пролетарията въ периодъ на криза, но да използва неговото несносно положение за създаване на революционно чувство, да се иска не онова, което е възможно съ огледъ на условията, но което нѣма да стане, за да се усилва недоволството на работническата класа срещу сѣществуващия режимъ. Тактиката на социализма е противоположна: безъ да се примиряватъ съ сѣществуващия релъ на нѣщата, социалистическитѣ партии навредъ се съобразяватъ съ реалнитѣ възможности и затова формулиратъ искания, които могатъ да бждатъ удовлетворени.

Но и държавата не трѣбва да се оправдава винаги съ това, че нѣма срѣдства или — както г. Мошановъ забеляза — съ това, че работническото не се интересува отъ сжщата си. Поне ако работническото не се интересува отъ реалнитѣ придобивки, а, обלאано отъ болшевишка психология, се мѣта задъ хоризонтитѣ, азъ бихъ казвалъ, че тъкмо дългъ на държавата, на разумнитѣ по-

литници е да му дадатъ онова, което се следва, и да му посочатъ, че единствениятъ здравъ пѣтъ, който трѣбва да следва, ако желеа да постигне своята крайна целъ, е пѣтътъ на постепеннитѣ придобивки. Затова нашитѣ настоявания, както вие знаете, и настояванията на представителитѣ на синдикатитѣ сж да се увеличи помощта на безработнитѣ, а не държавата, както досега, смѣтайки положението за нормално, да дава помощи, колкото да се рече, че отговаря на социалнитѣ потребности и, тъй да каже, да се оправдае предъ свѣта, да се каже, че въ България има социално законодателство, че се работи въ това отношение.

Не забравяйте, че твърде много се е експлоатирано противъ държавата въ срѣдата на работническото съ това, че макаръ да има социални закони, тия закони не се прилагатъ, защото противници управляватъ, и докогато има капиталистически строй, не може да има приложение на работническото законодателство. Както нашата, така и вашата позиция трѣбва да бжде: и при капиталистическия строй държавата може и трѣбва да бжде по-отзивчива, за да върви по пѣтя на демокрацията и социалната правда, за да се оива напредъ, а не да се всѣватъ заблудения въ работническитѣ маси. Това трѣбва да се разбере.

Министъръ Д. Мишайковъ: Г. г. народни представители! Министерството предвижда една сума отъ 7 милиона лева като кредитъ за подпомагане на безработнитѣ. Тя е два пѣти по-голям, отколкото действителната сума на разходите по това перо презъ финансовата 1930/1931 г. Азъ казахъ: предполагамъ, че нуждитѣ на това помонно раздаване ще бждатъ задоволени съ тази сума, но сжвремененно добавихъ, че ако се яви една остра нужда отъ подпомагане на безработни, вследствие на това, че положението би се влошило презъ течение на 1931 г., ние нѣма да стоимъ съ скръстени ръце, а ще вземемъ мѣрци, за да увеличимъ сумата и да подпомогнемъ нуждающитѣ се работници. Не е добре, когато се отива къмъ едно увеличение на тѣзи суми, изведнѣжъ да се поставятъ много голѣми числа. Нека вървимъ разумно, постепенно, като опитваме пѣтя и като не създаваме условия за известно лекомислие — което, за голѣмо съжаление, по отношение на нѣкои други разходи по фонда „Обществени осигуровки“ действително е единъ фактъ.

По застраховката „Злополука“ се повигнаха два въпроса. Единиятъ въпросъ бѣше за максималния размѣръ на пенсиятъ. Азъ нѣма какво да добавя по този въпросъ къмъ онова, което каза г. Стойчо Мошановъ. Необходимо бѣше да се предвиди единъ максималенъ размѣръ. Сега, може да се спори, какъвъ да бжде този пределъ; но, казвамъ, трѣбваше да се тури единъ максималенъ размѣръ, защото има пенсии на пострадали отъ злополука, които възлизатъ на 100 хиляди лева годишно. Въ никой другъ ресоръ у насъ нѣма такива голѣми пенсии. Естествено е, че трѣбваше да се тури единъ пределъ, понеже не е хубаво такива голѣми пенсии да се поставятъ въ тежестъ на работодателитѣ, между които има и занаятчийци, по отношение на които, въ отговоръ на онова, което говори г. Калоянъ Маноловъ, веднага ще кажа, че има известни несправедливости при разпределението на професионалния рискъ.

Отдѣлението на труда — бждещата Дирекция на труда — разучава този въпросъ и при бждещитѣ разпределения на износнитѣ по тази застраховка ще бжде направена една ревизия на професионалния рискъ, съ огледъ да не се отежняватъ особено дребнитѣ предприятия, занаятчийтѣ съ разходи, които не сж по тѣхнитѣ сили, съ които тѣ не могатъ да бждатъ натоварени. Затова защото условията на труда въ тѣхъ сж свършено други, коренно различни, отколкото въ индустриалнитѣ, машинизирани предприятия.

По въпроса за дълговетѣ, които има фондътъ „Обществени осигуровки“ къмъ лѣкари, збболѣкари и аптекари. Ние предвиждаме пълното изплащане на половината отъ тия дългове презъ финансовата 1931/1932 г., а пълното изплащане на другата половина ще остане за финансовата 1932/1933 г. Който ще бжде тогава, ще го прави тъй, както го правимъ и ние.

Г. Януловъ повдигна единъ много важенъ въпросъ — за осигурителнитѣ книжки. Азъ не мога да приема твърдението на г. Янулова, че смѣтитѣ на фонда „Обществени осигуровки“ сж въ безизходно положение. Това не е вѣрно. Има известни трудности, има известни мъчности; нереловности нѣма, но има мъчности при установяване на положението. Тѣзи мъчности ще бждатъ повъзможни, отъ една страна, чрезъ приложението на новия правилникъ за счетоводството въ тази служба, и следъ това — чрезъ централизиране издаването на осигурителнитѣ книжки въ

една картотека, която ще бъде създадена при Дирекцията на труда.

Ние днес не можем да контролираме колко работнически книжки са издадени; ние не можем да контролираме отделния работник има ли книжка или няма; ние не можем да установим дали един работник не си е извадил няколко книжки в различни места. Причината за това е, че издаването на осигурителните книжки е децентрализирано. То трябва да бъде централизирано, и тогава ние ще имаме действително един пълен и верен списък на всички работници в България; ще имаме във всеки момент точни данни за числото на работниците в страната, без да правим преброяване на населението. Преброяване ние можем да правим само от време на време, обаче по числото на осигурителните книжки ние ще можем да установяваме текущия брой на работниците, ще можем да установяваме по един косвен начин и броя на безработните — чрез намалението броя на редовните осигурителни книжки, защото обикновено безработните не могат да поддържат своите вноски.

Така че и в това отношение се мисли да се предприеме нещо по-здрав, по-съществено, което ще ни даде възможност да поставим цялата манипулация с фонда „Обществени осигуровки“ вече на една здрава и солидна база.

Ще трябва да добавя, че новата организация на Дирекцията на труда предвижда едно специално отделение за обществените осигуровки. Досега тази служба се водеше само от едно бюро с недостатъчен персонал. Сега ще имаме възможност да поставим начело на тази служба едно подходящо лице и при това да използваме съветите на един актюер, специалист по застрахователното дело, за да можем да създадем и математическите основи на тази застраховка. Тези математически основи още не са създадени както трябва, те трябва първо да бъдат създадени, и когато се създадат, тогава ще имаме едно по-ясно представление за задачите на отделните осигуровки, за тяхната възможност за средства, на които може да се разчита, и за взаимната помощ, която ще могат да си оказват отделните сметки отделните фондове, събрани в един общ фонд.

По въпроса за изборните инспектори на труда. Трябва да кажа, че този въпрос може да бъде поставен на обсъждане. По принцип, аз не мога да приема едно решително отрицателно становище по него. Поне до известна степен, в известна част, трябва да се допусне една инспекция на труда, която да има по-близък контакт с работниците.

Но г-да, трябва да има кой да избере тия инспектори. Сега аз виждам много големи мъжкогости всички път, когато трябва да се посочи един представител на работническото в отделението на труда, в различните комисии, в които, по законите за труда, се предвиждат работнически представители. При тази разпокъсаност, която съществува сега в работническото движение, много трудно е да се намери начин, за да се избере един представител на работниците. Затова аз съмгам, че условията у нас не са благоприятни, за да може да се възприеме такава една мърка. Във всеки случай, разбира се, при едно измъняване на условията, при една по-голяма заинтересованост на нашето работническо за истинските му интереси, вървам, че и тия въпроси ще могат да отидат по-близко към своето разрешение.

Най-после — няма да отекчавам повече вашето внимание. — ще се спра на въпроса за разходите по Дирекцията на труда и обществените осигуровки. Повдигна се въпрос, защо всички разходи по Дирекцията на труда отиват към фонда „Обществени осигуровки“. Това нещо не е изключено от закона. В чл. 46 от закона за обществените осигуровки е казано: (Чете) „Приложението на настоящия закон се възлага на министъра на търговията, промишлеността и труда, който за целта открива при отделението за труда специално бюро за обществените осигуровки, а съ развитието на службата може да учреди отделна Дирекция на труда и обществените осигуровки с надлежните отделения и бюро“. — Значи, всичко това е предвидено в закона. (Продължава да чете)

„Местните учреждения по прилагане на закона са инспекцията по труда, съответно реорганизирана в правления по приложението на закона, на които общинските управления са длъжни да дават пълно съдействие, като при нужда учредяват и специални за целта служби. Разходите по персонала и веществените потребности за службата по осигуряването, предвидено в настоящия закон, са за сметка на фонда „Обществени осигуровки“.

И. Янулов (с. д): (Възразява нещо)

Министър Д. Мишайков: Да, но казано е, че инспекцията по труда са органи на „Обществени осигуровки“, и щом като се казва, че разходите по персонала и разходите за службата по осигуряването са за сметка на фонда, логично следва, че и разходите по инспекцията могат да бъдат покривани от средствата на фонда.

И. Янулов (с. д): (Възразява нещо)

Министър Д. Мишайков: Аз искам да кажа, че няма законна пречка за това. А най-важното е, че с реформата, която сега се прави, с нищо не се отегчава положението на фонда. Защото, г. г. народни представители, по бюджета за 1930/1931 г. са предвидени персонални разходи 12.179.200 л., а за идущата финансова 1931/1932 г. са предвидени 15.151.000 л., от които, обаче, трябва да се извади сумата 2.517.000 л. приходи от работодателите за заплащане инспекторите, така че остават 12.634.000 л. Като се вземе предвид, че в фонда ще постъпват приходите от парните котли, които възлизат на 1½ милиона лева, а разходите са около 1.000.000 лева, разликата в повече, която остава — около 510.000 л. — напълно покрива разликата от 12.179.000 л. до 12.634.000 л. и даже остава в полза на фонда една сума от около 120—130 хиляди лева.

Така че фактически реорганизацията, която се прави с предвиждането на новите служби, няма да коства на фонда „Обществени осигуровки“ по-голяма сума от онази на която миналата година са възлизали административните, персонални разходи по този фонд. Това беше и моята задача. Аз знаех, че ще ми се направи подобно възражение, и затова бях си поставил за задача щото разходите за администрацията на фонда, въпреки реформата, която се прави, да не надминават онази сума, която е изразходвана досега за тая цел.

Г-да! Това бяха няколко думи, които исках да кажа по повод станалите дебати по законопроекта за бюджета на фодовете и по самия бюджет на фонда „Обществени осигуровки“. Както виждате, с този законопроект ние правим опит да подобрим до известна степен организацията на фонда и неговото управление. Досега сме били заети повече с това, да прокарваме закони, които бяха нужни, за да регулират социалната политика в нашата страна, и затова не сме имали достатъчно време да се въвлечем в тия закони и да ги приложим както трябва. Сега е време да насочим нашата законодателна дейност в смисъл не да прокарваме нови социални закони — имаме вече доста закони, които дават една хубава физиономия на нашето социално законодателство — а да вникнем по-дълбоко в съществуващото социално законодателство и да предприемем онзи корекции въ него, които са необходими за да го направим по-ефективно в полза на работническото и по-рационално с оглед на особените, специфичните условия на стопанския живот в нашата страна. (Ръкоплъскания от сговорниците).

Председателстващ В. Димчев: Които приемат на първо четене законопроекта за бюджета за разните фондове за 1931/1932 финансова година, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Законопроектът отива в бюджетарната комисия за разглеждане.

Пристъпваме към следващата точка пета от дневния ред — първо четене законопроекта за извънбюджетен (свръхсметен) кредит за 1930/1931 финансова година.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретар д-ръ Н. Чирпанлиев (д. сг): (Прочита законопроекта изцяло, заедно с мотивите към него — вж. прил. Т I, № 118)

Председателстващ В. Димчев: Има думата народният представител г. Илия Янулов.

И. Янулов (с. д): (От трибуната) Г. г. народни представители! Само по себе си ние възставаме срещу внесеното на законопроекта за свръхсметни кредити, понеже те са доказателство за нереалността на редовните бюджети. Нека забележим, че през финансовата 1930/1931 г. настоящият законопроект за свръхсметен кредит не е първ. Обаче въпросът е в това, че както в продължение на дълги години винаги сме свързвали приходите с разхода чрез свръхсметни кредити, така и сега извършваме същото, и то в момента, когато гласуваме редовния бюджет и бюджета на фодовете.

Прочее, изпълнявам дълг на опозиционер, макар и въ отсъствие на опозицията, да стана и да подчертая —

това не може да бъде в противоречие и с основните схващания по бюджетната политика на г. министъра на финансите — че трябва да се тури край на тази система на свръхсметни кредити, с които си служим и която, както казах, не само дава доказателство за нереалността на редовните бюджети, но и открива много възможности за надежди, за илюзии да се достигне до коригирането на бюджетите в последствие.

Освен това, г. г. народни представители, сега, в 9 ч. вечерта, в един момент, когато се занимаваме с редовния бюджет, се поставя на разглеждане законопроект за свръхсметен кредит с 10 члена, в които се третира най-разнообразна материя. Вие ще гласувате този законопроект — ако може да се гласува от 8 души, които присъствуват — . . .

Отъ сговориститъ: Много повече сж.

И. Януловъ (с. д): . . . по доверие на г. министъра на финансите или, ако се прати въ комисията, по доверие на комисията. Но ще се съгласите, че въ този законопроект се събгат най-разнообразни материи, като започнете съ прехвърлянето на кредити отъ едни параграфи къмъ други, дойдете до увеличението на нѣкои кредити по бюджета на Министерството на просвѣщеніето, до тълкуването на нѣкои членове отъ закона за свръхсметен кредит за 1930/1931 финансова година, публикуванъ въ „Държавен вестникъ“ отъ 10 януарий 1931 г., и стигнете до разрешаване изплащането на особени възнаграждения въ Министерството на търговията. Може ли всичко това да се анализира тукъ въ подробности при факта, че законопроектътъ се вънася тъй набързо, въ единъ много прирѣнъ моментъ? Следъ това, въ чл. 6 имаме специално разпредѣление на кредита, който се касае до Главната дирекция на желѣзницитъ и пристанищата, правятъ се известни намалявания и пр., за да стигнемъ най-накрая до одобряване съ този законопроектъ за свръхсметен кредит на известни постановления на Министерския съветъ. Въ чл. 7 ни се предлага одобряване на (Чете) „II-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 24 септемврий 1930 г., протоколъ № 58 и допълнението му съ XI-то постановление отъ 8 декемврий 1930 г., протоколъ № 79, съ които се възлага на Българската земеделска банка да закупи зърнени храни (пшеница, ечемикъ, овесъ и царевича) направо или чрезъ кооперации, безъ да се спазватъ формалноститъ на закона за бюджета, отчетността и предприятіята, направо отъ производителитъ по пазарнитъ (борсовитъ) цени за сѣтка на държавата, съответно за нуждитъ на Министерствата на войната, на общественитъ сгради и пр. (Главната дирекция на трудовата повинностъ), и на правосъдието за времето отъ 1 октомврий 1930 г. до 1 октомврий 1931 г. Закупването и изплащането на тия храни да стане по реда, предвиденъ въ сѣщото постановление. Тия постановления иматъ сила до 1 априлъ 1931 г.“ Това е една материя, която би трѣбвало да бъде въпросъ на едно особено законодателно предложение.

Въ сѣщия чл. 7 се предлага одобряването на (Чете) „XXIV-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му на 21 януарий 1931 г., протоколъ № 4, съ което се разрешава на Главната дирекция на желѣзницитъ и пристанищата да вземе излишнитъ приходи за 1930/1931 и 1931/1932 финансови години на фонда „Постройка на нови желѣзници и пристанища“ по сѣтката на желѣзнопътната линия „Раковски—Хасково—Мастанлъж“ и да ги даде съ авансови платежни заповѣди на Дирекцията на бѣжанцитъ за довършване на сѣщата линия. Провѣряването и оправдаването на разходите да стане по реда, предвиденъ въ сѣщото постановление“. — И това е сѣщо една материя, която трѣбва да бъде предметъ на специално предложение.

А чл. 8 гласи: (Чете) „Възлага се на Дирекцията по закупуване и износъ на зърнени храни отъ 1 априлъ 1931 г. да закупа чрезъ свѣнитъ органи необходимитъ зърнени храни, които да преобгъща въ брашно за сѣтка на държавата, съответно за нуждитъ на Министерствата на войната, на общественитъ сгради и пр.“

Нашата парламентарна група не може да се съгласи съ този начинъ на процедиране, на вънасяне втори и трети свръхсметни кредити за 1930/1931 финансова година. И азъ моля г. министъра на финансите, или неговия наследникъ, да тури край най-после на тая система, да се донѣлатъ редовнитъ бюджети съ свръхсметни кредити.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата г. министърътъ на финансите.

Министъръ В. Молловъ: Г. г. народни представители! Възраженията, които г. Януловъ има удоволствието да на-

прави въ Народното събрание, въ сѣщность нѣмаше защо да се правятъ. Законътъ за бюджета, отчетността и предприятіята винаги дава възможностъ на управленіето, споредъ необходимоститъ на това управленіе, да разрешава известни задачи и, ако тия задачи изискватъ кредити, да предвижда такива за тая целъ съ закони за извънбюджетни кредити, стига да посочи по надлежния начинъ сѣдствата, съ които могатъ да се покрятъ тия разходи.

И. Януловъ (с. д): Вие посочвате ли ги?

Министъръ В. Молловъ: Въ случая се касае за единъ извънбюджетен кредит, който е твърде скромненъ — 15 милиона лева. Тая скромностъ много лесно се доказва отъ таблицата, която се намира на последната страница на законопроекта. Вие виждате отъ нея, че по-крупна сума — 5.000.000 л. — се дава за довършване новата сграда на първата Софийска мъжка гимназия, която оставаше непокрити и трѣбваше да се покрие, и да се довърши едно отъ крилата, та да влѣзатъ ученицитъ въ новата сграда, и да напуснатъ едни съвършено нехигиенични помѣщения, кѣдето учатъ сега. Втората по-голяма сума е за купуване консомативни материали за Държавната печатница — 2.000.000 л. Хартията, на която се печататъ „Държавен вестникъ“, се е свършила. Необходимо е, за да се набави такава, да дадемъ надлежния кредитъ въ размѣръ на икономинитъ, които ние осъществяваме въ течение на годината. Друга по-крупна сума се предвижда за Министерството на правосъдието — 1.500.000 л. за печатни бланки и други книжа. Сѣщо за Главната дирекция на пошитѣ, за купуване материали за поддържане телеграфопощенски линии — 1.000.000 л.; за помагала и други на Университета — 1.518.000 л.; за отопление и освѣтление на Александровската болница — 582.000 и други нѣкои още малки суми, които нѣма защо да ви чета. Това е цѣлнитъ този извънреденъ свръхсметен кредитъ, за който ние нови приходи не искаме, защото той се покрива отъ икономинитъ по бюджета за 1930/1931 финансова година. Ангажментитъ сж поети, по-голямата частъ отъ тия разходи сж направени и, следователно, имаме по-скоро едно законно оформяване.

Колкото се отнася до системата на одобряване министерскитъ постановления, азъ бихъ казалъ, че системата, която азъ предлагамъ, е по-добра. Г. Януловъ иска одобреніето на постановленията, поменати въ чл. 7, да стане съ отбѣлни предложения, когато азъ предлагамъ то да стане съ законъ. Кое предпочитате вие: съ решение ли да бѣдатъ тѣ одобрявани или съ законъ, който ще mine на три четения и който ще се разисква въ бюджетарната комисия? Следователно, въпросътъ за одобрение на тия постановления е разрешенъ въ полза на народния суверенитетъ — за по-добъръ контролъ отъ страна на Народното събрание.

И за какво се отнасятъ тия постановления на Министерския съветъ? Съ едното се възлага на Българската земеделска банка да закупи храни за нуждитъ на нѣкои министерства, когато започна кризата. Азъ можехъ оценяването да внеса предложение за одобрение на това постановление, но защо да правя специаленъ разходъ, когато мога да го направя сега на една и сѣща хартія и същевременно да дамъ възможностъ за по-голямъ контролъ отъ страна на Народното събрание?

Отъ стабилизационния заемъ се предвидиха известни кредити за Главната дирекция на желѣзницитъ и пристанищата. При упражнението имъ се установи, че трѣбва да станатъ известни прехвърляния отъ единъ параграфъ къмъ други — и това го правимъ съ чл. 6 отъ законопроекта. Не мога да го направя съ единъ специаленъ законъ, а трѣбва да го направя съ този.

Сѣщото е и съ другитъ постановления на този законопроектъ. Нищо неясно въ тѣхъ нѣма. Народното събрание ще се произнесе по тѣхъ не съ решение — както би могло да стане — а съ законъ. Следователно, нито контролата на Народното събрание се намалява, нито се увеличава чувствително какъвто и да е билъ разходъ по бюджета, нито се искатъ нови приходи. Следователно, всичко онова, което изисква законътъ за бюджета, отчетността и предприятіята, е спазено и азъ мисля, че декларацията, какво социалистическата група нѣма да гласува този свръхсметен кредитъ, е една декларация, която не би трѣбвало да се прави по такъвъ единъ малъкъ случай.

И. Януловъ (с. д): Има си хасъ да го гласуваме!

Министъръ В. Молловъ: Вие и безъ туй нѣма да го гласувате. Вие досега не сте гласували бюджети. Принципиално становище на марксиститъ: нѣма да гласувате бюджета, нѣма да гласувате и бюджета на Военното министерство, остава само да се присѣдините къмъ Работни-

ческата партия, да поискаме неплащане на държавните дългове, и да се свърши въпросътъ.

И. Януловъ (с. д): Вървамъ, че правите разлика между насъ и тѣхъ.

Министъръ В. Молловъ: Азъ правя, но нѣмаше защо да трошите столоветъ за една такава малка работа.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приематъ на първо четене законопроекта за извънбюджетенъ (свръх-смѣтенъ) кредитъ за 1930/1931 финансова година, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема. Законопроектътъ отива въ комисията.

И. Хрелопановъ (д. сг): Г. председателю! Моля да преминемъ къмъ точки шеста и седма отъ дневния редъ.

Министъръ В. Молловъ: Да, нека пристѣпимъ най-напредъ къмъ точка шеста, а следъ това къмъ точка седма.

К. Маноловъ (зан): За какво е точка шеста?

Министъръ В. Молловъ: Бюджетопроектътъ на желѣзниците.

И. Януловъ (с. д): Г. министре! Тамъ има да ставатъ дебати.

Министъръ В. Молловъ: Ще ставатъ дебати, азъ ще слушамъ.

И. Януловъ (с. д): Г. председателю! Гласува се продължение на заседанието до гласуване на свръхсмѣтния кредитъ.

Министъръ В. Молловъ: Не, не.

И. Януловъ (с. д): Нашиятъ ораторъ по бюджетопроекта на желѣзницитъ, г. Нейковъ, си отиде. По никой начинъ нѣма да се съглася сега да се разгледа бюджетопроектътъ на желѣзницитъ.

Министъръ В. Молловъ: Г. Януловъ! Щомъ иска г. Нейковъ да говори, ще говори. Тогава ще остане за въ понедѣльникъ. Но ще се условимъ: като дойде избирателниятъ законъ, тогава ще говори по-малко.

И. Януловъ (с. д): А-а-а!

Министъръ В. Молловъ: Азъ затуй бързамъ, за да дамъ възможностъ избирателната реформа да се разисква по-подробно. Щомъ правите въпросъ, ще остане да се разглежда бюджетопроектътъ на желѣзницитъ за понедѣльникъ. Само ще закѣснемъ съ единъ день.

И. Януловъ (с. д): Нека, г. министре, да остане за понедѣльникъ, за да не Ви обвинягъ, че сте го претупали, когаго нѣма опозицията.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Пристѣпваме къмъ точка седма отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за допълнение закона за ревизиране договоритъ за наемъ на фондовитъ земи за стопанската 1929/1930 г.

Моля г. докладчика да го докладва.

Докладчикъ И. Хрелопановъ (д. сг): (Чете)

„ЗАКОНЪ“)

за допълнение закона за ревизиране договоритъ за наемъ на фондовитъ земи за стопанската 1929/1930 година“.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Александъръ Пиронковъ.

С. Савовъ (д. сг): и други: Да остане за понедѣльникъ. Не може тази работа да мине сега.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Тогава ще пристѣпимъ къмъ нареждане на дневния редъ за понедѣльникъ. Бюрото предлага следния дневенъ редъ:

1. Трето четене законопроекта за бюджета на държавата за 1931/1932 ф. г.

Второ четене законопроектитъ:

2. За бюджета на фондовитъ.

3. За извънбюджетния (свръхсмѣтенъ) кредитъ.

4. За създаване институтъ за народно здраве въ София.

5. Първо четене законопроекта за бюджета на б. д. ж.

6. Второ четене законопроекта за ревизиране договоритъ за наемъ на фондови земи и пр. (Продължение разискванията).

Първо четене законопроектитъ:

7. За тълкувателенъ законъ на чл. 8 отъ закона за извършване водопровода Рила—София.

8. За измѣнение и допълнение на закона за продаване нѣкои държавни гори въ Станимашка околия и пр.

Одобрение предложенията:

9. За одобрение договора, сключенъ между министра на желѣзницитъ пошитъ и телеграфитъ и Компани Интернационалъ де Навигасионъ Аериенъ, за експлоатация на въздушнитъ линии Драгоманъ—София и пр.

10. За освобождаване отъ мита и др. вношения отъ Столичната община динамитъ — гума „А“ 92% нитроглицеринъ.

Първо четене законопроектитъ:

11. За измѣнение и допълнение закона за държавния контролъ върху частнитъ застрахователни дружества.

12. За допълнение на закона за претѣстване отъ синдиката „Общъ подъемъ“ върху държавата експлоатацията на каменосолнитъ обекти на сѣщия синдикатъ и пр.

13. За допълнение чл. 171, т. 3 отъ закона за гражданското сѣдопроизводство.

14. За измѣнение и допълнение на закона за подпомагане пострадалитъ отъ обществени бедствия.

15. За амнистия (Предложение на Аг. Малиновъ).

16. За отмѣнение на алинеи втора и трета отъ закона за администрацията и полицията, чл. 78.

Второ четене законопроектитъ:

17. За тълкувание на чл. 289 отъ закона за гражданското сѣдопроизводство.

18. За измѣнение нѣкои членове отъ закона за адвокатитъ.

19. Докладъ на прошектарната комисия по списъцитъ: III, V, X, XI, XII, XIII, XVI, XVII, XVIII, XIX, XX, XXI, XXII и XXIII.

Които приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч. и 40 м.)

* За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 52.

Подпредседатели: { **А. ХРИСТОВЪ**
В. ДИМЧЕВЪ

Секретаръ: **Н. С. ТЪРКАЛАНОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**

СЪДЪРЖАНИЕ

Стр.	Стр.
Стружич, разрешени на народните представители: Добри Даневъ Манасиевъ, Стойчо Георгиевъ, Недѣлчо Топаловъ, д-ръ Борисъ Николовъ, Иванъ Казанджиевъ, Димитъръ Бъровъ, Стоянъ Кърловъ, Ангелъ Томчевъ, Несторъ Личевъ, Ди- митъръ Гичевъ, Стефанъ Димитровъ, Савчо Ивановъ, Петко Петковъ и д-ръ Димо Желъ- зовъ	1573
Предложение за освобождаване отъ мита и други такси, бери и др. внесения отъ Софийската община за нуждитъ на водопровода „Рила— София“ динамитъ—гума „А“ 92% нитроглице- ринъ. (Съобщение)	1573
Питане (устно) отъ народния представител Т. Ко- жухаровъ къмъ министра на войната — относно фонда „Посрѣйка паметникъ на незнайния войнъ“. (Отговоръ)	1573
Законопроекти:	
1. За тълкувателенъ законъ на чл. 8 отъ закона за извършване на водопровода „Рила—София“ (Съобщение)	1573
2. За купуване отъ държавата зланието съ дворно мѣсто, собственост на Елисавета д-ръ П. Шиш- кова, находящо се въ гр. В-Търново, за помѣ- щение на административно-полицейскитъ служби въ сѣщия градъ. (Съобщение)	1573
3. За института на заклетитъ експертъ-счетоводи- тели. (Трето четене — приемане)	1574
4. За отмѣняване всички начети и постановления, издадени по поводъ писмата на Министерството на търговията, промишлеността и труда № № 10220 отъ 19 октомврий 1923 г., 11010 — 13 ноемврий 1928 г., 591 — 21 януарий 1929 г., 786 — 28 януарий 1929 г., 861 — 31 януарий 1929 г., 939 — 4 февруарий 1929 г., 2269 — 13 мартъ 1929 г., 3136 — 20 мартъ 1929 г., — 3508 — 26 мартъ 1929 г., 5576 — 25 май 1929 г. и 9151 — 16 септемврий 1929 г. до Министерството на финанситъ—отдѣление за митницитъ. (Трето четене — приемане)	1575
5. За бюджета на фондоветъ за 1931/1932 финан- сова година. (Първо четене — приемане)	1575
6. За извънбюджетенъ (свърхсметенъ) кредитъ за 1930/1931 финансова година. (Първо четене— приемане)	1593
7. За ревизиране договоритъ за наемъ на фон- дови земи — зеленчукови градини, и за покро- вителство на свободния трудъ. (Второ четене — разискване)	1595
Дневенъ редъ за следващото заседание	1595